

5.3.214.

অমূল্য বকরা : পৰিচয় আৰু প্ৰতিভা

অমূল্য বকরা : পৰিচয় আৰু প্ৰতিভা

শ্ৰীমতী তৰুণেশ্বৰী - স্বৱন্দ -

৩২/৩৫

যোৰহাট সাহিত্য সভা
যোৰহাট

Amulaya Baruah: Parichaya Aru Pratibha—

a collection of articles written by different writers on late
Amulya Baruah

প্ৰকাশক :

শ্ৰীদেৱেশ্বৰ শইকীয়া,

সম্পাদক : যোৰহাট সাহিত্য সভা

চন্দ্ৰকান্ত সন্দিকৈ ভৱন

যোৰহাট—৭৮৫০০১

প্ৰথম প্ৰকাশ : ১৯৭৭

মূল্য : দুটকা মাত্ৰ

মুদ্ৰক : ৰূপম প্ৰিণ্টাৰ্চ, যোৰহাট

কেবাখনো স্মৃতি সভাত অমূল্য বৰুৱা সম্পৰ্কে এখনো
কিতাপ নোলোৱাৰ কাৰণে কেবাজনো বক্তাই আক্ষেপ কৰিছিল।
এই অভাৱ সামান্যভাৱে পূৰণ কৰাৰ উদ্দেশ্যে বিভিন্ন বাতৰি
কাকতত অমূল্য বৰুৱা সম্পৰ্কে প্ৰকাশিত কেইটামান প্ৰবন্ধ যুগুতাই
এই পুস্তিকাখনি প্ৰকাশ কৰা হৈছে।

যোৰহাট সাহিত্য সভাই প্ৰতি বছৰে অমূল্য বৰুৱাৰ স্মৃতি
দিৱসৰ আয়োজন কৰি আহিছে। স্মৃতি দিৱসত আলোচনা আদি
হয়, কিন্তু স্থায়ী স্মৃতি বন্ধাৰ্থে এতিয়ালৈকে একো হোৱা নাই।
এই পুস্তিকাখন বিক্ৰী কৰি পোৱা টকা অমূল্য বৰুৱাৰ স্থায়ী
স্মৃতি বন্ধাৰ্থে ব্যৱহাৰ কৰিবলৈ সভাৰ কাৰ্য্য নিৰ্বাহক সমিতিয়ে
সিদ্ধান্ত লয়।

স্মৃতি দিৱসৰ দিনা শুকাৰ উদ্দেশ্যে বৰ লৰালৰিকৈ ছপা
কৰিব লগা হোৱাত কিতাপখনত কিছু ছপাৰ ভুল ৰৈ গ'ল।
তাৰ কাৰণে দুখিত। সময় কম হোৱাত প্ৰবন্ধ লেখকসকলৰ
পৰাও প্ৰবন্ধ প্ৰকাশৰ কাৰণে নিয়ম মতে লবলগা অনুমতি লব
পৰা নহল। আশা কৰোঁ উদ্দেশ্যৰ প্ৰতি লক্ষ ৰাখি তেখেতসকলে
আপত্তি নকৰিব।

পুথিখনৰ প্ৰবন্ধ পাতি যুগুতাই ছপা কৰি দিয়া বাবে ৰূপম
প্ৰিণ্টাৰ্চৰ গৰাকী শ্ৰীবদন বৰুৱালৈ আমাৰ আন্তৰিক কৃতজ্ঞতা
আগবঢ়ালোঁ।

যোৰহাট সাহিত্য সভা

যোৰহাট—১

দেৱেশ্বৰ শইকীয়া

সাধাৰণ সম্পাদক

পাতনি

যোৰহাট কাৰ্য-নিৰ্বাহকৰ সিদ্ধান্তক্ৰমে এই অভাজনক এই পুথিখনৰ পাতনি লিখাৰ ভাৰ দিয়াত আদৰক নেওচন দিব নোৱাৰি তেনেই চমুকৈ দুআষাৰ লিখিবলৈ ললে। যিহেতু অমূল্য আছিল মোৰ বন্ধু, সহপাঠী আৰু কবিতা লিখাৰ সহযোগী।

জীৱনত মৰণ আছেই—কিন্তু অস্বাভাৱিক আৰু আওমৰণে মৰা মৰণক আমি পাহৰিব নোৱাৰোঁ। অমূল্য বৰুৱা মৰিল—কলিকতাৰ সাম্প্ৰদায়িক হান্ধামাৰ বলিকপে—গতিকে এই অভাৱনীয় আৰু অপ্ৰত্যাশিত মৰণ চিৰদিন অতি দুখেৰে আমি অসমীয়াই সুঁৱৰিব লাগিব। ভাৰতীয় ৰাজনৈতিক জীৱনৰ কলঙ্কৰ ঢেকা চিৰদিনৰ কাৰণে এই মৰণেই বহন কৰি থাকিব। কবিৰ জীৱনত মৰণৰ জয় হ'ল—কিন্তু মৰণে তেওঁক মহান কৰিলে—তেওঁ মহান হ'ল তেওঁৰ মাত্ৰ কেইটামান কবিতাৰ কাৰণে। নতুন ধাৰাৰ নতুন ভাৱাবেগেৰে আল্লুত হৈ মাত্ৰ কেইটামান কবিতাৰেই তেওঁ এটা দিশৰ বাট-কটীয়া হ'ল।

কবি অমূল্য বৰুৱাৰ আধুনিকতাৰ প্ৰথম কবিতাটোৱেই হৈছে—'কয়লা'। মেহনতী জনতাৰ পৰা কয়লাখনিৰ বনুৱা-জীৱনক কবিতাৰ বিষয়-বস্তুৰূপে লৈ 'কয়লা' ৰচনা কৰে ১৯৪৩ চনত আৰু সেই কবিতাটোকে ১৯৪৪ চনত আমাৰ সম্পাদনাত প্ৰকাশ হোৱা 'কটনিয়ান'ত পোন প্ৰথম বাৰৰ কাৰণে প্ৰকাশ হয়। ই আছিল গতানুগতিকতাক বাদ দি নতুন বিষয়-বস্তুৰ অৱতাৰণাৰে প্ৰথম লিখিত অমূল্যৰ আধুনিক কবিতা। মেহনতী জনতাৰ ই আছিল জীৱন-সংগ্ৰামৰ কবিতা—খনিৰ বহুৱাৰ উপলব্ধি—

“কয়লা আৰু মোৰ জীৱনৰ উপন্যাস

মাজত চলিছে এই কুৰি শতিকাৰ

যন্ত্ৰময় সভ্যতাৰ বিৰাট সংসাৰ।”

য'তে বিতৰ্ক, বিস্ময়, বিদ্ৰোহ, সংশয়, প্ৰতিবাদ আৰু বিপ্লৱ আছে ত'তেই আধুনিক কবিতাৰ সমল আছে। এই আটাইকেউটা দিশেই অমূল্য বৰুৱাৰ কবিতাত দেখিবলৈ পোৱা যায়। সামাজিক জীৱন-সংগ্ৰামৰ প্ৰতি যিজনে চকু মেলি চাই থকাই নহয় তাৰ বিৰুদ্ধে প্ৰশংসাত প্ৰদীপ্ত নহৈ অন্তৰ্জ্বালাত দেই-পুৰি মৰিছিল সেইজন ব্যক্তিয়ে কবিকপে লেখত মাত্ৰ কেইটামান হলেও জোখত অতি গধুৰ সেইকেইটা কবিতা লেখিয়েই আধুনিকতাৰ স্বাক্ষৰ বহন কৰি অমৰ হৈ ব'ল। বেশ্যা, কুকুৰ, কয়লা, আন্ধাৰৰ হাঁহাকাৰ, ভাৰতীৰ মুক্তিযুগ, বিপ্লৱী আদি আৰু দুই এটা কবিতাই কবিক জীয়াই ৰাখিছে।

অমূল্য বৰুৱাৰ বিশেষত্ব হ'ল—তেওঁ বাস্তৱতাক মানি লোৱাতে। 'বেশ্যা' নামৰ নতুন ভাৱধাৰাৰ প্ৰখ্যাত কবিতাটো 'জয়ন্তীত' প্ৰথমে প্ৰকাশ হোৱাৰ লগে লগে আমাৰ সমাজত এটা আলোড়নৰ সৃষ্টি কৰে। মনত পৰে কবি নজৰুলৰ 'বিদ্ৰোহী' কবিতা প্ৰকাশ হোৱাৰ পিচতে বঙ্গদেশত শিক্ষিত সমাজত এনে এটা আলোড়নেই সৃষ্টি হৈছিল।

কবিৰ বিশেষত্ব আলোচনা কৰিবলৈ গৈ ক'বই লাগিব—অমূল্য বৰুৱা মাৰ্ক্সীয় ভাৱধাৰা বহনকাৰী প্ৰথম অসমীয়া কবি। জন-জীৱনৰ ৰূপ তেওঁৰ কবিতাত প্ৰতিফলিত হৈছিল। কুকুৰ, কয়লা, বেশ্যা তাৰ সাক্ষী। "আন্ধাৰৰ আঁৰৰ কামুক ভদ্ৰবেশী দস্যুৰ দল"ৰ সুন্দৰ ৰূপ ইয়াত প্ৰকট হৈছে। মাৰ্ক্সীয় দৰ্শনৰ অধ্যয়নে তেওঁক ৰোমাণ্টিকতাৰ পৰা মুক্ত কৰি বাস্তৱতাৰ ফালে টানি আনে আৰু নিজক লৈ ব্যস্ত থকাৰ পৰিৱৰ্ত্তে (আগৰ ধাৰাৰ কবিতা) জনতাৰ মাজলৈ সোমাই যায়।

বঙ্গদেশৰ আধুনিক কবি সুকান্ত ভট্টাচাৰ্য্যৰ লগত আমাৰ কবি অমূল্য বৰুৱাৰ কেইবাটাও কথাত মিল আছে। কবি সুকান্তৰ কাল হ'ল—১৯২৬ চনৰ পৰা ১৯৪৭ চনলৈকে। আৰু কবি অমূল্য বৰুৱাৰ কাল হ'ল—১৯২২ চনৰ পৰা ১৯৪৬ চনলৈকে। দুয়োজনেই সমসাময়িক কবি। দুয়োজনেই অল্লায়ু লৈ এই মৰণশীল পৃথিৱীলৈ আহিছিল। দুয়োজন কবিয়েই আছিল সমাজ-সচেতন বিপ্লৱী কবি। সেয়েহে সুকান্ত ভট্টই 'হে মহাজীৱন'ত কৈছিল—

"ক্ষুধাৰ ৰাজ্যে পৃথিৱী গদ্যায়
পুৰিমা-চাঁদ যেন ৰালসানো কটি।"

আৰু অমূল্য বৰুৱাই 'কুকুৰ'ত কৈছিল—

"ক্ষুধাৰ তাড়নাত সিহঁতে পাহৰি যায়
'অহিংসা পঞ্চম ধৰ্ম'

সিহঁতৰ অশৃঙ্খল, কোলাহলপূৰ্ণ, হিংসামত্ত সমাজত
ক্ষুধা নিবাৰণৰ কেৱল কঠোৰ সংগ্ৰাম।"

আজিৰ আধুনিক কবিতাত শব্দৰ ইন্দ্ৰজাল সৃষ্টি কৰি বিস্ময়াবৃত্ত কবিতা সৃষ্টিৰ দ্বাৰা আমাৰ একো লাভ নহয়—বুদ্ধিজীৱীৰ খোৰাক হ'ব পাৰে কিন্তু সৰ্ব-সাধাৰণৰ কাৰণে দুৰ্বোধ্য হৈ ৰয়। কিন্তু অমূল্য বৰুৱাৰ শব্দ-চয়নে সেই দুৰ্বোধ্য আঁতৰাই ৰাখে আৰু ভাৱৰ মেৰপাকৰ ইন্দ্ৰজাল সৃষ্টি নকৰে।

'বিপ্লৱী' নামৰ কবিতাত বৰুৱাৰ বিশেষ উপলব্ধি হৈছে—"আমাৰ আছে মানুহৰ ওপৰত বিশ্বাস।" এই উপলব্ধিতে কবিয়ে বিপ্লৱ যে মানুহেই কৰিব এই চৰম সত্যৰ ধাৰণা কৰিব একেবাৰে সুস্পষ্ট। গতিকে তেওঁ উদাত্ত কণ্ঠেৰে ক'ব পাৰিছে—

"আমাৰ আছে ভৱিষ্যতৰ সুস্থ বঙা সূৰ্যৰ পিনে চকু" কবিৰ এই বিশ্বাসে প্ৰকৃততে আমাকো প্ৰত্যয় মনাইছে।

কবি অমূল্য বৰুৱাৰ মৃত্যুৰ সুদীৰ্ঘ একত্ৰিশ বছৰৰ পিচত তেওঁৰ কবি-প্ৰতিভা আৰু জীৱন সম্বন্ধীয় পুথি এখন ওলোৱাটো অতি আনন্দৰ কথা। এই পুথিখনি কবি বৰুৱাৰ ভনীজোঁৱায়েক সাংবাদিক শ্ৰীবদন বৰুৱাই পুথিখনিত বিভিন্ন ব্যক্তিৰ প্ৰৱন্ধ সংকলনেই নহয় ছপাই পুথি-খন যোৰহাট সাহিত্য সভাক দানস্বৰূপে আগবঢ়োৱাটো অতি ভাল কথা হৈছে। যোৰহাট সাহিত্য সভাই পোৱা ই নিশ্চয় এটি আপুৰুগীয়া দান। এই দানৰ ভিত্তিত যোৰহাট সাহিত্য সভাই ভৱিষ্যতে অমূল্য বৰুৱাৰ স্মৃতি

পুথিখনিৰ পাতনি লিখাৰ সুযোগ দিয়াত ঘোৰহাট সাহিত্য সভালৈ
আন্তৰিক কৃতজ্ঞতা যাচিলে।

১০।৮।৭৭
যোবহাট।

আবু ছ ছাত্তাৰ

নতুন ছাত্ৰাবাসলৈ গৈ অমূল্য বৰুৱাই এই চিঠিখন ভনীয়েকহঁতলৈ দিছিল। ডাক বিভাগৰ ধৰ্মঘট আৰু কলিকতাত হোৱা অশান্তিৰ কাৰণে চিঠিখন মৃত্যুৰ কেইদিনমান আগতেহে ঘৰ পায়হি।

ସମସ୍ତ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ପାଇଁ,

[illegible]

ਇਹ ਆਖੋ! ਆਖਦਿਆਂ ਹੀ ਹੱਥ ਲਗਾਓ,

১৯৪৫ চনৰ চেপ্তেম্বৰ মাহত দ্বিতীয় মহাযুদ্ধ শেষ হয়। ইংলণ্ডৰ বনুৱা মন্ত্ৰীসভাৰ ঘোষণা অনুসৰি আৰু ভাৰতলৈ অহা মন্ত্ৰী মিছনৰ পৰিকল্পনা অনুযায়ী ভাৰতত স্বাধীনতাৰ আগজাননী হিচাপে গণ পৰিষদ গঠন কৰা হয় ১৯৪৬ চনৰ জুলাই মাহত। কংগেছ দলে গণ পৰিষদ মানি ললে আৰু এটা অন্তৰ্গতী জাতীয় চৰকাৰ গঠন কৰিবলৈকো সিদ্ধান্ত কৰিলে। কিন্তু মহম্মদ আলি জিন্নাৰ নেতৃত্বত মুছলিম লীগে গণ পৰিষদ বৰ্জ্জন কৰিবলৈ সিদ্ধান্ত কৰিলে কিয়নো ভাৰতৰ সৰ্বমুঠ ২২০ খন গণ পৰিষদৰ আসনৰ ভিতৰত কংগেছে ১৯৯ খন আসন লাভ কৰে। তেতিয়া মুছলিম লীগে লাহোৰত অধিবেশন পাতি “পাকিস্থান” নামে এখন সুকীয়া

মুছলিম বাষ্ট্ৰ দাবী জনায়। “পাকিস্থান” লাভৰ কাৰণে মুছলিম লীগে আন্দোলন আৰম্ভ কৰিলে। ১৯৪৬ চনৰ ১৬ আগষ্টৰ দিনা “প্ৰত্যক্ষ সংগ্ৰাম” কৰিব বুলি ঘোষণা কৰিলে। সেই সময়ত বঙ্গদেশৰ মুখ্যমন্ত্ৰী আছিল মঃ ছুবার্দি।

বঙ্গদেশতেই প্ৰথমে মুছলিম লীগৰ ‘প্ৰত্যক্ষ সংগ্ৰাম’ৰ চানেকি পোৱা হয়। কলিকতাত ১৪ আগষ্টৰ দিনা মুছলিম লীগে আহ্বান কৰা এখন ডাঙৰ সভা হয়। সেই সভাত মুছলিম লীগৰ নেতাসকলে “যুদ্ধ কৰি হলেও পাকিস্থান লব” বুলি বক্তৃতা দিয়ে আৰু মুছলমান সকলক হিন্দুৰ বিৰুদ্ধে উত্তেজিত কৰি তোলে। মুছলিম ধনী সম্প্ৰদায়ৰ প্ৰবোচনাত অভাৱগ্ৰস্ত দুখীয়া মুছলমান সকলে হিন্দুৰ ওপৰত অত্যাচাৰ কৰিবলৈ আগবাঢ়ি আহিল। সেইদিনা সভাত কেবালাখো মানুহ সমবেত হৈছিল আৰু গধূলি সভাৰ পৰা ঘৰলৈ আহোঁতেই বাটত দোকান-পোহাৰ লুট কৰিলে আৰু অত্যাচাৰ আৰম্ভ কৰিলে। ১৫ আগষ্টৰ দিনটোত কলিকতা নগৰীত সাম্প্ৰদায়িক গণ্ডগোল ভীষণ আকাৰ ধাৰণা কৰিলে, কিয়নো মুছলমান সকলে শিখবিলাককো আক্ৰমণ কৰিবলৈ আৰম্ভ কৰিলে।

১৬ আগষ্টৰ দিনা যদিও হিন্দু জনপূৰ্ণ ঠাইবিলাকত গণ্ডগোল অলপ শাম কাটিছিল তথাপি মুছলমান জনপূৰ্ণ ঠাইত হিন্দুৰ ওপৰত অত্যাচাৰ আৰু লুট চলিয়ে থাকিল।

অমূল্য বৰুৱা আছিল মুছলিম জনপূৰ্ণ ঠাই কলিকতাৰ ৰাজা বাজাৰত থকা কলিকতা বিশ্ববিদ্যালয়ৰ স্নাতকোত্তৰ হোষ্টেলত [২ নং ৰাজনাৰায়ণ ষ্ট্ৰীট]। সেই হোষ্টেলত ৫১ জন ছাত্ৰই বাস কৰিছিল আৰু সকলো খিনিয়েই হিন্দু আছিল। ৰাজা বাজাৰত শতকৰা ৯৯ জনেই মুছলমান আৰু সেই হোষ্টেলৰ চাৰিওফালে মুছলমানৰ বসতি।

অমূল্য বৰুৱাৰ লগতে একে হোষ্টেলতে আছিল অমূল্যৰ স্কুলীয়া সহপাঠী যোৰহাটৰ বালিগাৱৰ আনন্দ ফুকন।

প্ৰত্যক্ষ সংগ্ৰামৰ দিনৰ কেবা দিনৰ আগতো ৰাজাবাজাৰ এলেকালৈ মুছলিম লীগৰ পাতাকা অৰা প্ৰচাৰযান গৈছিল আৰু তাৰ বাসিন্দাসকলক সাম্প্ৰদায়িক সংঘৰ্ষৰ কাৰণে উচটাই আহিছিল।

১৩ আগষ্টৰ ৰাতিপুৱা অমূল্য বৰুৱাইতে ভাবিব পৰা নাছিল যে ৰাজাবাজাৰত বাসিন্দাসকলে হোষ্টেলৰ ছাত্ৰসকলক আক্ৰমণ কৰিব; কিন্তু প্ৰায় ৯ বজাৰ সময়ত লীগৰ পাতাকা উৰাই এখন জনপূৰ্ণ লবী অহা দেখা গল। সেই লবীখন ৰাজা ৰাজনাৰায়ণ ষ্ট্ৰীট আৰু ৰাজা ধীৰেন্দ্ৰ ষ্ট্ৰীটৰ সংগমস্থানত বলহি আৰু স্থানীয় লোকৰ লগত লবীৰ মানুহবিলাকে কথা বতৰা হ’ল আৰু লগে লগেই ওচৰতে থকা এঘৰত ইটা শিল আদি দলিয়াবলৈ ধৰিলে। ১৬ আগষ্ট শুক্ৰবাৰৰ এই ঘটনাটোৰ পাচৰ পৰা প্ৰতিদিনেই দেওবাৰলৈকে জনতাই পতাকা লৈ স্থানীয় হিন্দু কেইঘৰৰ ওপৰত অশান্তি বঢ়াই আছিল। ১৭ আগষ্টৰ ৰাতিপুৱা হোষ্টেলৰ কেইজনমান ছাত্ৰ আলিলৈ ওলাই আহিছিল—কিছু বস্তু কিনিবৰ বাবে, কিন্তু উত্তেজিত জনতাৰ কেইজনমানে তেওঁলোকক ভিতৰত সোমাই থাকিবলৈ কয়। তেতিয়া হোষ্টেলৰ প্ৰিফেক্টজনে (এজন ছাত্ৰ) ওচৰৰে বৰফৰ ফেটৰীলৈ গৈ তাৰ পৰা ডাঃ শ্যামপ্ৰসাদ মুখাৰ্জী, উপাচাৰ্য্য পি-এন বানার্জীলৈ আৰু লালবাজাৰ পুলিচ কেন্দ্ৰলৈ ফোন কৰে। কিন্তু ১৮ তাৰিখ দেওবাৰৰ ৰাতিপুৱাৰ আগলৈকে কোনো পুলিচ সহায় অহা নাছিল।

হোষ্টেলৰ ছাত্ৰসকলে শনিবাৰে আবেলি (১৭ আগষ্টৰ আবেলি) গম পালে যে জনতাই তেওঁলোকৰ হোষ্টেল আক্ৰমণ কৰিব। অলপ পাচতে তেওঁলোকে দেখিবলৈ পালে কিছুমান লোক হোষ্টেলৰ দক্ষিণত জুম বান্ধিছে আৰু ডেগাৰ আৰু তৰোৱাল ঘূৰাইছে। ছাত্ৰসকলে দুৱাৰ খিৰিকি বন্ধ কৰি শনিবাৰে আবেলিৰ পৰা হোষ্টেলৰ ভিতৰতে সোমাই থাকিল। শুক্ৰবাৰে কোনো খোৱাবস্তু কিনিবলৈ যাব নোৱাৰিছিল কাৰণে ছাত্ৰসকলে শনিবাৰৰ আবেলিৰ পৰা লঘোণেই থাকিব লগীয়া হৈছিল।

ভয়াবহ পুৰাটো

দেওবাৰে (১৮ আগষ্ট) ৰাতিপুৱা হোষ্টেলৰ ছাত্ৰসকলে যি কোনো উপায়ে হোষ্টেলৰ পৰা বাহিৰ ওলাই হিন্দুবসতি অঞ্চললৈ যাবৰ কাৰণে ঠিক কৰিলে আৰু তেওঁলোকৰ প্ৰিফেক্টজনে জনতাৰ দুই এজনৰ লগত যোগাযোগ কৰি তেওঁলোকৰ পৰা পাবিলে সহায় লবৰ কাৰণে চেষ্টা কৰিলে। ইতিমধ্যে

হোটেলৰ মুখত এখন পুলিচৰ লৰী দেখা গ'ল। প্ৰিফেক্টজনে আগবাঢ়ি গৈ পুলিচ অফিচাৰজনক অনুৰোধ কৰিলে যাতে ছাত্ৰসকলক কোনো নিৰাপদ ঠাইলৈ লৈ যোৱা হয়। তেতিয়া পুলিচ অফিচাৰ জনে কলে তেওঁ বৰ ব্যস্ত সময়ৰ মূল্য তেওঁৰ ওচৰত খুব বেছি আৰু অতি সোনকালে মাত্ৰ ৪ মিনিটৰ ভিতৰত যদি লৰাহঁত ওলাব পাৰে তেন্তে তেওঁ লৰীত ভৰাই লৈ যাব পাৰে। তৎক্ষণাত ছাত্ৰসকল লৰীত উঠিলহি। তেতিয়া পুলিচ অফিচাৰ জনে কলে যে হোটেলৰ কম বিলাকৰ দ্বাৰাত তলা লগাই আহিব লাগে আৰু কাৰোবাৰ যদি কিবা অতি দৰকাৰী বস্তু আছে তেন্তে লৈ আহিব পাৰে। তেতিয়া ৬ জন ছাত্ৰ অশ্বিনী দাস, বীৰেণ বিশ্বাস, আনন্দ ফুকন, অৱনী সিংহ, সত্যেন্দ্ৰ বোষ আৰু অমূল্য বৰুৱা লৰীৰ পৰা লৰি নামি গ'ল হোটেলৰ দ্বাৰা বন্ধ কৰিবলৈ আৰু পাৰিলে দুই এটা বস্তু লৈ আহিবলৈ। এই কেইজন লৰাৰ বাহিৰে বাকী কেইজনে লৰীৰ পৰা নামি যাবলৈ সাহস নকৰিলে। লৰাকেইজন ৪ মিনিট মানৰ ভিতৰতে ঘূৰি আহি দেখে যে লৰীখনে তেওঁলোকক এৰিথৈ গুচি গ'ল।

এনেকুৱা এটা ভয়াবহ এলেকাত ৬ জন লৰাক বিপদৰ মাজত এৰি থৈ যোৱাৰ কাৰণে পুলিচেই দায়ী। লৰাকেইজনে প্ৰতি মুহূৰ্ত্ততে মৃত্যুৰ বিভীষিকা চকুৰ আগত দেখিবলৈ ধৰিলে। বাহিৰত গুণ্ডাৰ তাণ্ডৰ নৃত্য আৰু হোটেলৰ ভিতৰত শনিবাৰৰ পৰা অনাহাৰে থকা ছাট লৰাই চকু থিৰ কৰি মৃত্যুৰ কাৰণে ক্ষণ গণি আছে। মৃত্যু যেতিয়া অনিবাৰ্য্য তেতিয়া তেওঁলোক মৰণত শৰণ দি পলাই যাবলৈ চেষ্টা কৰিলে। সত্যনাৰায়ণ ঘোষ অমূল্য বৰুৱা, বীৰেণ বিশ্বাস আৰু অশ্বিনী দাস এই চাৰিজন লৰাই হোটেলৰ দ্বাৰা খুলি আলিলৈ ওলাই আহিল; পাৰিলে কোনো ফালে পলাই যাব। কেইজনমানে একো নহয় বুলি আশ্বাস দিলে আৰু আগবাঢ়িবলৈ কলে। তেওঁলোক অলপ দূৰ আগবাঢ়িছে এনেতে সেই মুছলিম কিজনেই লাঠী আৰু ডেগাৰ লৈ লৰি আহিল। সিহঁতে বীৰেণ বিশ্বাসৰ বুকুত আৰু অশ্বিনী দাসৰ পিঠিত ডেগাৰ বহুৱাই দিলে। আৰু সত্যনাৰায়ণ ঘোষক লাঠীৰে প্ৰহাৰ কৰিলে। চাৰিওজন লৰাই কোনোমতে লৰি লৰি আহি হোটেল সোমাল। কিন্তু ঘূৰি আহি তেওঁলোকে দেখিলে যে কিছুমান গুণ্ডা লাঠী আৰু ডেগাৰ লৈ হোটেল সোমালেই।

অৱনী সিংহই লৰাকেইজনৰ জীৱন ৰক্ষা কৰিবৰ কাৰণে গুণ্ডা বিলাকক অহুৰোধ কৰিলে আৰু সেইবাবে তেওঁলোকৰ হাতত থকা সকলো টকা পইচা সিহঁতক দিলে। গুণ্ডা বিলাকেও তেওঁলোকক নামাবে বুলি প্ৰতিশ্ৰুতি দিলে আৰু এজন এজনকৈ ছজন লৰাক লৈ গৈ আপাৰ চাৰকুলাৰ বডৰ হিন্দু বসতিপূৰ্ণ ঠাইত এৰি দিবগৈ বুলি কথা দিলে।

তেতিয়া লৰাকেইজনে বিশ্বাসেৰে সেই প্ৰস্তাৱ গ্ৰহণ কৰিলে আৰু অৱনী সিংহই প্ৰথমতে বাহিৰলৈ ওলাল। যি মুহূৰ্ত্তত অৱনী সিংহ গৈ হোটেলৰ মুখৰ বননি ডবা পালে সেই মুহূৰ্ত্ততে গুণ্ডাহঁতে তেওঁক এডাল জোঙেৰে মূৰত আঘাত কৰিলে আৰু অৱনী সিংহ তেজেৰে বাঙলি হৈ মাটিত বাগৰি পৰিল। অৱনী সিংহৰ দেহটো বিচাৰি পোৱা নগল।

১২ নং কম : নীৰৱ সাক্ষী

বাকী কেইজন লৰি গৈ হোটেলৰ প্ৰথম মহলা উঠি ১২ নং কমৰ দ্বাৰা বন্ধ কৰি ভয়ত সোমালগৈ। কোন মুহূৰ্ত্তত তেওঁলোকৰ মৃত্যু হয় তাকে মাথোন চিন্তা কৰিবলৈ ধৰিলে। গুণ্ডাহঁতে ১১ নং কমৰ দ্বাৰা ভাঙি সোমাল আৰু ১২ নং কমত সোমাবৰ কাৰণে চেষ্টা কৰিলে কিন্তু নোৱাৰিলে। পাচত আকৌ ১৩ নং কমৰ দ্বাৰা ভাঙি সোমাই ১২ নং কমৰ ভিতৰলৈ সোমাল।

—লৰাকেইজন মুখৰ মাত হৰিল, চকুৱেদি ধোঁৱা-কোৱা দেখিবলৈ ধৰিলে। গা অৱশ হৈ আহিল। গুণ্ডা হতৰ হাতত জোং, জাঠি, তৰোৱাল, ডেগাৰ।

অমূল্য বৰুৱাক প্ৰথমেই সিহঁতে টানি কমৰ পৰা উলিয়াই লৈ যায় আৰু তললৈ যোৱা চিৰিৰ ওচৰতে হত্যা কৰে; অমূল্যৰ চিয়ৰ বাকী-কেইজন লৰাই গুনিবলৈ পালে। অমূল্যৰ মৃতদেহ বিচাৰি পোৱা নগল।

তাৰ পাচত গুণ্ডাহঁতে একেলগে বাকী চাৰিজন লৰাক তৰোৱাল ডেগাৰেৰে আক্ৰমণ কৰিলে। সকলোবিলাক মাটিত বাগৰি পৰিল কিন্তু আনন্দ ফুকনে প্ৰতিবাদ কৰা কাৰণে তেওঁক ডেগাৰেৰে কেবাবাৰো খুচিলে আৰু লগে লগে আনন্দ ফুকনৰ মৃত্যু হয়। বাকী তিনিজনো মৰিল বুলি গুণ্ডাহঁত গুচি গ'ল। কিন্তু যোৱাৰ আগতে হোটেলৰ সকলো বয়বস্তু লুট কৰিবলৈ পাহৰা নাছিল।

প্রায় ১১ ঘণ্টামানৰ পাচত হোটেল ছুপাৰিনটেনডেণ্ট জন পুলিচৰ লৰী এখন লৈ আকৌ ঘূৰি আহিল। সত্যনাৰায়ণ ঘোষ আৰু বীৰেণ বিশ্বাসক জীয়াই থকাৰ কাৰণে আনি কলিকতা মেডিকেল কলেজ হস্পিতেলত ভৰ্ত্তি কৰা হ'ল। আনন্দ ফুকনৰ মৃতদেহ ১২ নং কমৰ ভিতৰত আৰু অশ্বিনী দাসৰ মৃতদেহ চিৰিত পোৱা গ'ল। কিন্তু দুখৰ বিষয় অৰুণী সিংহ আৰু অমূল্য বৰুৱাৰ মৃতদেহ হোটেলত বা বাহিৰত পোৱা নগল। তেন্তে অমূল্য বৰুৱা ক'লৈ গ'ল ???

ছুপাৰিনটেনডেণ্টৰ উক্তি

২০।৮।৪৬ তাৰিখে সেই স্নাতকোত্তৰ হোটেলৰ ছুপাৰিনটেনডেণ্ট শ্ৰীমান লাল চৌধাৰীয়ে লিখিছিল।

“...The belongings of late Amulya Barua has been taken custody by the police pending enquiry. Some arrests have been made; very likely a crown case will be started in due course. Pending release of goods by police, we are not in a position to send them to you...”

স্বৰ্গীয় হলিৰাম ডেকা মহোদয়ে ২০।৮।৪৬ তাৰিখে লিখিছিল “মই কলিকতাত থকা অৱস্থাত স্বৰ্গীয় অমূল্য বৰুৱাৰ বস্তু-বাহানি উদ্ধাৰৰ বাবে দুই চাৰিজন লৰাই মোক লগ ধৰিছিল,—তেওঁলোকৰ পৰা জানিলো যে পুলিচে আগতে সেইবোৰ জিন্মা কৰি লৈছে আৰু বিচাৰ শেষ নোহোৱালৈকে তেওঁলোকে সেইবোৰ ঘূৰাই নিদিয়ে। অন্ততঃ investigation হৈ নোহোৱালৈকে পোৱা টান। শুনিছো যে murder case বুলি take up কৰিছে। স্নেহৰ অমূল্যৰ দেউতাককো তোমাৰ পৰিচয়তে আমাৰ শ্ৰদ্ধা জনাব।

নলিনীবালা দেৱীৰ চিঠি

২৭।৮।৪৬ তাৰিখে কলিকতাৰ শ্যামবজাৰৰ ৬ ডি, ভৱনাথ সেন ষ্টিটৰ পৰা শ্ৰীমুতা নলিনীবালা দেৱীয়েও লিখিছিল “কাগজ-কলম লৈ ভাবিছো কি লিখিম? কলিকতাৰ ভয়াবহ হত্যাকাণ্ডত অসমৰ

উঠি অহা বড় অসমী আইয়ে ভবিষ্যতলৈ আশা কৰা সুকলি সুৰচক অমূল্য বড়টিও হেৰাল, এই বাতৰি দিবলৈ ওলাইছো। হয়তো আগবাতৰি কাকতৰ যোগে পাইছা। আজি প্রায় ২০ দিন মানৰ আগতে মোৰ তালৈ আহি মোক ধুনীয়া হাঁহি এটি মাৰি কৈছিলহি আপুনি শুনি ভাল পাব মই ভাল হোটেল এটাত ছিট পাইছো। বৰ যত্ন কৰিহে ছিটটো পালো। নতুনকৈ সজা, দক্ষিণ খোলা আটাইতকৈ ভাল কমটোৱেই মোৰ ভাগত পৰিছে। কোনে জানিছিল, সেইদিনেই মোৰ তালৈ শেষ অহা হ'ব। বিদেশত সি মোক মাকৰ দৰেই ভাল পাইছিল আৰু আদৰ কৰিছিল। আহিলেই চকুত কি আছে তাকো সুধি খুজি খায়। আহিলেই নবোৱেকক কয় নবো চাওঁ কি আছে আনক খাবলৈ। নবোৱেকেও তাক নিজৰ দেওবেকৰ দৰেই ভাল পাইছিল। সোণটিৰ লৰাটিয়ে খুড়া খুড়া বুলি কোলাৰ পৰা নেনামে। তাৰ ধুনীয়া মৰমীয়াল হিৱাখনিৰে আমাৰ ঘৰখনক তেনেই মৰমেৰে ওপচাই পেলাইছিল। তাকেই বহি ভাবিছো দুদিনৰ চিনাকি হৈ তাৰ বিচ্ছেদৰ দৃশ্য আজি যি ভোগ কৰিছে আকৌ পুৰণি দৃশ্য নতুনকৈ দেখা দি দুগুণে জ্বলি উঠিছে। তাৰ কৰুণ মৃত্যুৱে মোক অতিকৈ কাতৰ কৰিছে। তাৰ হতভগীয়া মাক-বাপেকলৈ কি শাস্ত্যনা আছে? বন্ধু তুমি তোমাৰ কি শাস্ত্যনা আছে? শাস্ত্যনাৰ ভাষা নাই, উপায় নাই। ১৬ তাৰিখৰ দিনা ৰাজা বজাৰৰ আপাৰ চাৰকুলাৰ ব'ড, মেধুৱাবাজাৰ আদি গোট্টেই অঞ্চলটোত গুণ্ডাই ঘৰ জ্বলাই দোকান লুট কৰি মানুহ মাৰি ফুৰিছে। সেইদিনাই সিহঁতক আক্ৰমণ কৰিছিল হেনো। ছুপাৰিনটেনডেণ্টে সিহঁতৰ লগত সমিল-মিলে থাকিবলৈ হেনো বন্দৱস্ত কৰিলে। তথাপি আন আন হোটেলৰ দৰে লৰাবোৰক নিৰাপদ ঠাইত থোৱাটো তেওঁৰ উচিত আছিল। তাত আৰু পাচোটা মান অসমীয়া লৰাও আছিল হেনো। পুৱাতে বাহিৰলৈ ওলাই গধূলি উলটব আৰু নোৱাৰিলে। চহৰে ভীষণ মূৰ্তি ধাৰণ কৰিছে। শনি কি দেওবাৰে আকৌ আক্ৰমণ কৰাত সিহঁত নিৰুপায় হল। হঠাতে এখন মিলিটেৰী লৰি ঘোৱাত সিহঁতে সহায় ভিক্ষা কৰাত ২ মিনিটত আটাইবোৰ ওলাই আহিবলৈ কয়, যেয়ে যেনেকৈ আছিল ওলাই আহি উঠিলেহি। সিহঁতৰ ৬টা লৰাৰ অলপ বেলি হোৱাৰ কাৰণে লৰী গুচি গ'ল। যতদূৰ সম্ভৱ অমূল্যই তাৰ লেখাখিনি লগত লবৰ কাৰণেই বোধকৰো দেৱী হ'ল, কাৰণ নিজৰ লেখাখিনিলৈ মানুহৰ

বৰ মোহ। সিহঁতে লবী ধৰিব নোৱাৰি ঘূৰি গৈ কমত সোমাই দৰজা বন্ধ কৰিলে অজ্ঞত গুণ্ডাৰ আগত দুৱাৰ মাৰি ক'ত সাৰিব? দুৱাৰ ভাঙি গুণ্ডা সোমাই সিহঁতক শেষ কৰিলে। তাৰ ছুটা হাস্পতালত এতিয়াও জীয়াই আছে। লবীখনে সিখিনি লৰা থৈ ইহঁতৰ কাৰণে আকৌ ঘূৰি আহিলে। কিন্তু নেপালেহি। এইমূৰে লীগ বাজত্বৰ প্ৰতিফল বঙ্গদেশৰ লগতে অসমেও ভোগ কৰিছে। কলিকতাৰ মহা নৰকলীলাত প্ৰতিমুহূৰ্ত্তে মুহূৰ্ত্তে মৃত্যু গণি কোনোমতে দিন নিয়াইছো। নেজানো ঈশ্বৰৰ কি ইচ্ছা। আনন্দ ফুকনক চিনি নেপাও, তেওঁ অমূল্যৰ আলহী হৈ আছিল। তেৱেঁ লগৰীয়া হ'ল। একমাত্ৰ ছুপাৰিনটেনডেণ্টৰ মুখামীতেই এই অমূল্য প্ৰাণকিটা নষ্ট হ'ল। তথাপি মই ইমান দিনলৈকে বিশ্বাস কৰিব পৰা নাই। এতিয়াও মনত হয় কিজানি কববাত পলাই উৰাই আছে। বাৰে বাৰে খবৰ কাগজত তাৰ নাম দেখিহে বিশ্বাস কৰিছো। মঙ্গলবাৰৰ দিনাই অসমীয়া লৰা কেইজন মানে মোক খবৰ দিলেহি। মই বিশ্বাস নকৰি ভালকৈ বিচাৰ কৰিবলৈ কলো। সেই অঞ্চললৈ এতিয়াও কোনো মানুহ ভয়তে যাব পৰা নাই। সেই হোষ্টেলৰ লৰাবোৰ এতিয়াও নিৰাপদ ঠাইতে বথা হৈছে। সিহঁতৰ সকলো বস্তু লুট হৈছে বুলি শুনিছো। যতদূৰ সম্ভৱ অমূল্যৰ দেওবাৰে ১৮ তাৰিখে মৃত্যু হৈছে। অমূল্যৰ দুৰ্ভাগীয়া মাক দেউতাকক কৰা অমূল্যৰ বিচ্ছেদৰ শোক তেখেতসকলৰ লগতে আৰু এখনি জুৰুলা হিয়াই বৰ তীব্ৰ ভাবেৰে অনুভৱ কৰিছে। সৰ্বনিয়ন্তাই তেখেতসকলক শান্তি দিয়ক, তাকে মোৰ আকুল প্ৰাৰ্থনা। যি জগতক নিয়ন্ত্ৰিত কৰিছে তেওঁৰ কাৰ্য্যত কাৰো হাত নাই। যাক তেওঁ যি দৰে নিব লাগে সেইদৰেই নিয়ে। ঘটনাৰ যোগাযোগ সেইদৰেই ঘটে। ক্ষুদ্ৰ মানুহ আমি, এই সৃষ্টি সংসাৰৰ লীলা কি বুজিম? তেখেতসকলক কৰা এই সন্তাপৰ শান্তনা আৰু নাই। একমাত্ৰ সেই শান্তিময় চৰণত দিনে বাতি শান্তি প্ৰদান কৰিবলৈ মাথোন প্ৰাৰ্থনা কৰক। যি জনেই জুই জ্বালিলে নিজনেই নুমাৰ পাৰিব।

জ্যোতিপ্ৰসাদৰ সমবেদনা

১৭।৯।৪৬ তাৰিখে জ্যোতিপ্ৰসাদ আগৰৱালায়ো লিখিছিলে “অমূল্যৰ মৃত্যুৱে সঁচাকৈয়ে মোক অতিকৈ বেজাৰ দিছে। কলিকতাৰ টালিগঞ্জত থাকোঁতে অঞ্চল আৰু তুমিয়েই মোৰ ভিতৰৰ কবিতোৰ মহা জাগৰণ আনি

দিল। তাৰ আগতে মই ঠিক কৰি বেতিয়াও নাছিলো। তোমালোকৰ দুয়োকো লগ পোৱাৰ পিচৰে পৰাই মোৰ কবিতাৰ ঢল আহিবলৈ ধৰিলে। সেই গুণেই অমূল্যৰ স্মৃতি মোৰ জীৱনত বহুমূলীয়া।

লেখা সমূহ নোলাল

সিদিনা ৩।১১।৪৬ তাৰিখে কলিকতাৰ ডিটেকটিভ ডিপাৰ্টমেন্টৰ পুলিচ কমিচনাৰে শেষবাৰৰ কাৰণে জনালে--

“I write to inform you that all possible enquiries were made to trace out the manuscript of late Amulya Barua but to no effect.”

ইমানতে শেষ?

অমূল্য বৰুৱাৰ মৃতদেহ পোৱা নহ'ল, অমূল্যৰ হত্যাৰ বিচাৰ নহ'ল, মালবস্ত কলিকতাৰ তেতিয়াৰ পুলিচে হস্তগত কৰিলে। কিন্তু পোৱা নহ'ল। সকলোৱেই লিখে মৃত অমূল্য বৰুৱা বুলি। অমূল্যৰ জানো সঁচাকৈয়ে মৃত্যু হ'ল?

অমূল্য বকরা : এটি কৰণ সোঁৱৰণ

শ্রীনন্দ তালুকদাৰ

অমূল্য বকৰাৰ স্মৃতি আমাৰ বাবে কৰণ আৰু মৰ্মস্পৰ্শী। অমূল্য বকৰাৰ জীৱন এটি একুৰি চাৰি বছৰীয়া সম্ভাৱনাপূৰ্ণ জীৱন। যি জনাৰ চকুত আছিল আদৰ্শবাদৰ স্বপ্ন, মনত আছিল সময়ৰ লগত খোজ মিলাই যাব পৰা এবুকু সাহস, যিজনৰ কলমৰ কপনিত শুনা গৈছিল সমাজৰ হৃদ-স্পন্দন; তুলিকাত আছিল নতুনৰ বোল সানিব পৰা সৃষ্টিশীল প্ৰতিভা, যাৰ দৃষ্টি আছিল প্ৰথৰ অথচ, উদাৰ সেইজন অমূল্য বকৰাৰ মৃত্যু স্বাভাৱিক মৃত্যু নহয়। অমূল্য বকৰাৰ প্ৰতিভা ফুটোমুখ প্ৰতিভা, প্ৰতিভাৰ পূৰ্ণ বিকাশৰ সম্ভাৱনাতেই কালে চিৰদিনৰ বাবে হৰি নিলে। এইজনা তৰুণ কবিয়ে একুৰি চাৰি বছৰীয়া চুটি জীৱন কালছোৱাতে কবিতা, নাটক, গল্প, প্ৰবন্ধ আদি সাহিত্যৰ কেউটি দিশতে বৰঙণি যোগাব পাৰিছিল।

অমূল্য বকৰাৰ লিখনিৰ মাজত আছিল নিষ্ঠা আৰু ঐকান্তিকতা আৰু ভৱিষ্যতৰ বিৰাট সম্ভাৱনা। সেয়েহে অমূল্য বকৰাৰ স্মৃতি অসমীয়া সাহিত্য আৰু সাহিত্য প্ৰেমীৰ মনৰ নিবন্ধ মণিকোঠাত চিৰকালেই সজীৱ হৈ থাকিব।

অমূল্য বকৰাৰ জন্ম যোৰহাটৰ ভোগদৈৰ পাৰৰ এটি মধ্যবিত্ত পৰিয়ালত ১৯২২ চনৰ ৩০ জুনত। যোৰহাটতে স্কুলীয়া শিক্ষাৰ পাতনি মেলিছিল আৰু ১৯৪৫ চনত যোৰহাট জগন্নাথ বকৰা কলেজৰ পৰা বি-এ পাচ কৰি কলিকতালৈ এম-এ পঢ়িবলৈ যায়। কলিকতালৈ গৈ পোনতে বনফুলৰ কবি যতীন্দ্ৰনাথ ছুৱাৰ লগত আপাৰ চাকুলিৰ বোভত থাকিবলৈ লয়। পিচত ৰাজ্যবজাৰত থকা বিশ্ববিদ্যালয়ৰ নতুন ছাত্ৰাবাসলৈ যায়।

১৯৪৬ চনৰ ১৪ আগষ্টৰ পৰা কলিকতাত সাম্প্ৰদায়িক সংঘৰ্ষৰ সূত্ৰপাত হয়। লাহে লাহে সংঘৰ্ষ বাঢ়ি আহিবলৈ ধৰিলে। ১৭ আগষ্টৰ আবেলি ছাত্ৰসকলে গম পালে দুৰ্বৃত্তই ছাত্ৰাবাস আক্ৰমণ কৰিব। এই সংবাদ পাই ছাত্ৰসকল আতংকিত হল। ১৮ আগষ্ট ৰাতিপুৱা যি কোনো উপায়েৰে হোষ্টেল এৰি যাবলৈ স্থিৰ কৰিলে। এনেতে হোষ্টেলৰ সন্মুখত এখন পুলিচৰ গাড়ী দেখিবলৈ পাই উদ্ধাৰৰ বাবে সহায় বিচাৰিলে। পুলিচ অফিচাৰজনে তেওঁলোকক লৰালৰিকৈ গাড়ীত উঠিবলৈ কলে। ছাত্ৰ কেইজন লৰালৰিকৈ গাড়ীত উঠিল। এনেতে পুলিচ অফিচাৰজনৰ কথামতে প্ৰয়োজনীয় দুই-এপদ বস্তু আনিবলৈ অমূল্য বকৰা আৰু চাৰিজন ল'ৰা ছাত্ৰাবাসলৈ উভতি গল। ইতিমধ্যে পুলিচৰ গাড়ীখনো গুচি গ'ল। দুৰ্বৃত্তৰ দলে তেওঁলোকক দেখি একো নকৰো বুলি আশ্বাস দি মাতি নি আক্ৰমণ কৰিলে। লৰি গৈ ছাত্ৰাবাসত আশ্ৰয় ললে যদিও প্ৰাণ ৰক্ষা কৰিব নোৱাৰিলে।

কলিকতাৰ সাম্প্ৰদায়িক সংঘৰ্ষত ১৮ আগষ্ট দেওবাৰে দিন দুপৰতে দুৰ্বৃত্তৰ হাতত অসমৰ এটি উজ্জল ৰত্ন, ভৱিষ্যতৰ বিৰাট সম্ভাৱনা থকা এজন তৰুণ কবি অমূল্য বকৰাৰ জীৱন নিৰ্বাপিত হ'ল। এটি তৰা খহি পৰিল। অমূল্য বকৰাৰ লগতে থকা আনন্দ ফুকনৰো জীৱন বন্তি নিৰ্বাপিত হল।

অমূল্য বকৰাৰ সাহিত্য সাধনাৰ স্পৰ্শ নিচেই সৰুৰে পৰা। যোৰহাট গৱৰ্ণমেণ্ট হাইস্কুলৰ পঞ্চম শ্ৰেণীৰ পৰা ওলোৱা 'চেনেহী' নামৰ আলোচনিখনতে অমূল্য বকৰাৰ প্ৰথম কবিতা প্ৰকাশ হয়। তেওঁ প্ৰথম কবি জীৱন আৰম্ভ কৰিছিল ৰোমাণ্টিক কবিতাৰ গাত ভেজা দি। এই কালছোৱাত যতীন্দ্ৰ নাথ ছুৱা, গনেশ চন্দ্ৰ গগৈ, শ্ৰীদেৱকান্ত বকৰা আৰু বৰুৱাকান্ত বৰকাকতীৰ প্ৰভাৱ তেওঁৰ কবিতাত দেখা যায়।

পৃথিৱী বিয়পা দ্বিতীয় মহাসমৰৰ কালছোৱা অসমীয়া সাহিত্যৰ এক সন্ধিক্ষণৰ যুগ। এফালে যুদ্ধৰ ধামধুমিয়া আৰু ব্যস্ততাত ৰোমাণ্টিক কবিতাৰ বেলি অন্তিমিত। আনহাতে জয়ন্তীৰ পাতত আধুনিক কবিতাৰ ফেহজালি। ইয়াৰ কিছুকাল আগতে হেম বকৰাই 'বান্দৰ' নামৰ এটি কবিতা আৱাহনত প্ৰকাশ কৰি আধুনিক কবিতাৰ পাতনি মেলিছিল। ডক্টৰ

মহেশ্বৰ নেওঁগৰ 'অন্তজা' সমসাময়িক কালছোৱাৰে বচনা। 'বান্দৰ' নাইবা 'অন্তজা' ৰোমাণ্টিক কবিতাৰ গতানুগতিকতাৰ ব্যতিক্ৰমহে মাথোন। দুয়োটা কবিতাই আধুনিক কবিসকলক গতানুগতিকতাৰ বিৰুদ্ধে থিয় দিবলৈ পথ দেখুৱালে।

'কয়লা' অমূল্য বৰুৱাৰ প্ৰথম আধুনিক কবিতা। কবিতাটো প্ৰথমতে আবদ্ৰুছ ছাত্তাৰৰ সম্পাদনাত ওলোৱা 'কটনিয়ান'ত প্ৰকাশ হয়। ইয়াৰ পিচত কলেজীয়া ডেকা অমূল্য বৰুৱাই সমাজ সংস্কাৰৰ তীব্ৰ, তীক্ষ্ণ আক্ৰোশ বুকুত ৰাখি সেই কালছোৱাৰ ভিতৰতে বচনা কৰিলে 'বেশ্যা,' 'কুকুৰ,' 'বিপ্লৱী' 'আন্ধাৰৰ হাহাকাৰ,' 'ভাৰতীয় মুক্তি স্বপ্ন' আদি কেইটিমান কবিতা। মুষ্টিমেয় কবিতা কেইটিৰ মাজতেই বৰুৱা কবিৰ মাজত গুই থকা মানুহজনৰ বুকুত সমাজ সচেতনতাৰ তীব্ৰ তীক্ষ্ণ আক্ৰোশ, জাতীয় ভাবৰ অন্তঃসলিলা হেন্দো-লনি আৰু সমাজৰ শিৰ ফুটা বৰমূৰীয়াসকলৰ ভণ্ড সভ্যতাৰ ক'লা ওৰণিখন আতৰাই সমাজৰ চকু মুকলি কৰি দিবৰ এক আশাসুখীয়া চেফ্টা ফুটি উঠে।

'বেশ্যা' অমূল্য বৰুৱাৰ সাৰ্থক কবিতা। ভোকৰ ভাত মুঠি আৰু সমাজৰ নিষ্পেষণত এমুঠি টকাৰ প্ৰয়োজনত নাৰীৰ শ্ৰেষ্ঠ সম্পদকো জলাঞ্জলি দি কুৰি শতিকাৰ যান্ত্ৰিক সভ্যতাৰ যুগত এদল নাৰীয়ে লব লগা হয় এটি ঘৃণিত বেশ্যাৰ জীৱন। বেশ্যাৰ বুকুৰ যাতনা বহুতেই অনুভৱ কৰিব পাৰে কিন্তু সমাজ সচেতন কবি অমূল্য বৰুৱাৰ দৰে নিৰ্ভীকভাবে মুখ ফুটাই কবলৈ কোনেও সাহস কৰা নাছিল। তেওঁৰ প্ৰগতিশীল কবিতাৰাজিৰ মাজত দেখা যায় বিদ্ৰোহমূলক জীৱন দৰ্শন। তেওঁৰ বিদ্ৰোহ সমাজৰ ভণ্ডামি, অন্যায় অবিচাৰৰ বিৰুদ্ধে, শোষণ নিষ্পেষণৰ বিৰুদ্ধে।

যিজন কবি সাম্প্ৰদায়িক সংঘৰ্ষৰ বলি স্বৰূপে কৰুণ মৃত্যুবৰণ কৰিব লগা হ'ল সেইজন কবিয়ে ভাৰতীয় মুক্তি স্বপ্ন দেখিছিল হিন্দু-মুছলমানৰ একত্ৰিত শক্তিৰ মাধ্যমেৰে—

মোৰ তপস্যাৰ মহা সাধনাৰ ধন
যুগে যুগে তুমি হ'বা
বুকুৰ সন্তান
হে হিন্দু, হে মুছলমান
মুক্ত ভাৰতীয়
কবি উচ্চ শিৰ।

১৮ আগষ্টৰ মৃত্যু তিথিৰ পবিত্ৰ সৌৱৰণীত গণেশ গগৈৰ 'অঞ্জলিৰে' স্বৰ্গতঃ কবিৰ অমৰ আত্মাৰ ওচৰত শ্ৰদ্ধাঞ্জলি ষাচিছো—

অহা নাই কোন যোৱা নাই কোন
সকলো আহিছে সকলো যায়
তুমিও আহিলা তুমিও গলাগৈ
তথাপি তোমাক ইয়াতে পাম।

স্বর্গীয় অমূল্য বৰুৱা

শ্ৰীমুনীন বৰকটকী.

আজি একুৰি বছৰৰো আগতে আমাৰ ৰাষ্ট্ৰীয় বিপ্লৱতনৰ এটা কলংকিত সন্ধিক্ষণত দানবীয় এটা পৰিবেশৰ মাজত সুদূৰ কলিকতাত সেই কুখ্যাত Great Calcutta Killing ৰ সময়ত অসমৰ চেনেহৰ কবি অমূল্য বৰুৱাৰ আকস্মিক জীৱনাবসানৰ কথালৈ মনত পেলালে ভাব হয়—অমূল্যৰ জীৱন মৰণ যেন এটা প্ৰচণ্ড irony, এটা দুৰ্বোধ্য paradox. অসমীয়াত এই ইংৰাজী শব্দ প্ৰতিশব্দ কিবা থাকিলে মোৰ মনে নকয় যে তাৰ প্ৰকৃতাৰ্থ অসমীয়া পাৰিভাষিক প্ৰতিশব্দত ঠিক মতে ধৰা পৰিব।

দেশ স্বাধীন হোৱাৰ মুঠেই এটা বছৰৰ আগতে নৱ নৱ আলোকৰ সম্ভাৱনাৰে উজ্বল স্বাধীন ভাৰতৰ সপোন দেখা অমূল্যৰ দুপতীয়া জীৱনটোৰ আগত বাৰটা মাহৰ পাছত নিষ্ঠুৰ নিয়তিৰ কলা ছাঁই আগছা, উজ্জ্বল পোহৰ বিচৰা আশাবাদী অমূল্যই সমুদ্ৰ দেখিবলৈ পোৱা নাছিল। অথচ ভাৰতীয় জয়যাত্ৰা আৰু আত্মপ্ৰতিষ্ঠা কবি আৰু চাবণ অমূল্যই সেই মহিমামণ্ডিত দেশৰ স্বাধীন বতাহত উশাহ লবলৈ নাপালে। ইয়াতকৈ ডাঙৰ irony আৰু কি হব পাৰে যে অমূল্যৰ সপোনৰ ভাৰতে কাৰ্যিক ৰূপ লবলৈ নো পাওতেই আততায়ীৰ নৃসংশ আক্ৰমণে তেওঁক চিৰকালৰ বাবে এনে এটা মহাব্যাতি জীয়াই থকাৰ পৰা বঞ্চিত কৰিব? আকৌ যি সাম্প্ৰদায়িকতাৰ বিশ্ব ৰাম্পৰ পৰা দেশ আৰু জাতিক ৰক্ষা কৰিবলৈ অমূল্যই স্মৰণীয় কবিতাৰ ৰাষ্ট্ৰাৰ তুলিছিল, যি হিন্দু মুছলমান মৈত্ৰীৰ উদ্দেশ্যে তেওঁৰ কাব্য

সাধনা নিবেদিত কৰিছিল সেই সাম্প্ৰদায়িক পাশবিকতাৰ ওচৰতে যে নিয়তিৰ বিচিত্ৰ বিধানত অমূল্যৰ অমূল্য জীৱন এনেকৈ অভাবনীয় ভাবে বলি হব লাগিব তাকেনো Paradox নুবুলি আৰু কি বুলিব পাৰি? মানৱতাৰ গৰিমা আৰু মহত্ত্বক ইমান সৰল, ইমান সতেজ অথচ ইমান কোমল ইমান মধুৰ কবিতাৰ ভাষাত এদিন অকুতোভয় কবিয়ে বাণী দিলে সেইজন অমূল্য বৰুৱাই পাশবিকতাৰ জুইত জাহ যাব লগীয়া হোৱাতো এফালে যেনেকৈ এটা চৰম ট্ৰেজেদি সেই দৰে আমাৰ অসমৰ সাংস্কৃতিক জীৱনৰো এটা বিৰাট দুৰ্যোগ আৰু বিপৰ্য্যয়।

দুদিনমানৰ বাবে অমূল্যৰ শিক্ষক হোৱাৰ সৌভাগ্য মোৰ ঘটিছিল। কিন্তু ভাবি বং পাওঁ যে ছাত্ৰ অমূল্যৰ পৰা সেই অলপীয়া সময়তে মই নিজে নানা প্ৰকাৰে শিক্ষা লাভৰ সুযোগ পাইছিলো। এটা তীক্ষ্ণদী উন্মুক্ত, জিজ্ঞাসু মন আৰু আত্মাৰ সান্নিধ্য পোৱা যেন অনুভৱ কৰিছিলো। যি সময়ত আমাৰ গল্প কবিতা কুপমণ্ডুকতাৰ দোষেৰে দূষিত আছিল, যি সময়ত অক্ষম অনুকৰণৰ বাহিৰে দেশ-বিদেশৰ নতুন ভাৱ চিন্তাধাৰাক আয়ত্ত কৰাৰ প্ৰবৃত্তি আমাৰ নাছিল, সেই সময়তে চল্লিশৰ দশকতে অমূল্য বৰুৱাই প্ৰাদেশিক আৰু ভাষি সংকীৰ্ণতাৰ ওপৰলৈ উঠি মন-অন্তৰৰ দুৱাৰ খিৰিকি মুকলি কৰি দিবলৈ সাহ কৰিছিল। ৰবীন্দ্ৰনাথৰ পৰম্পৰাতে আধাৰিত হলেও অমূল্য কাজী নজৰুলৰ বিদ্ৰোহী কবিতাৰ দ্বাৰাই প্ৰবলভাবে অলোড়িত হৈছিল। অথচ এনে সময়তে অমূল্যই স্বৰ্গীয় সুধীন্দ্ৰ নাথ দত্ত আৰু জীৱনানন্দ দাসৰ কবিতাৰ সোৱাদ লবলৈকো পোৱা নাছিল। গণেশ গগৈদেৱৰ প্ৰতি একপ্ৰকাৰ মোহগ্ৰস্ত অমূল্যৰ কবিমানসত সুধীন্দ্ৰনাথ আৰু জীৱনানন্দৰ প্ৰভাৱ দেখি মুগ্ধ নহৈ নোৱাৰিছিলো। লগৰ আৰু পুৰুষৰ সকলো উদীয়মান কবিৰ সৈতে অমূল্যৰ যেনেকৈ আত্মিক যোগাযোগ আছিল তেনেকৈয়ে আছিল “সকল দেশৰ সকল ৰাজ্যৰ” কবিসকলৰ প্ৰতি শ্ৰদ্ধা আৰু অনুৰাগৰ সুদৃঢ় বন্ধন। সেই সময়তে অমূল্যই বে'মো আৰাগ" ইলিয়টৰ খবৰ ৰাখিবলৈ, ৰাসায়নিক কবিতালৈ বিচাৰি ফুৰিছিল। মায়াকোভস্কীয়ে অমূল্যক অনুপ্ৰাণিত কৰিছিলনে নাই মোৰ মনত নাই কিন্তু মোৰ এইটো প্ৰত্যয় যে পাচৰ কালত বহুতো

তথাকথিত Progressive প্রগতিশীল কবিতাকৈ অমূল্য প্রকৃতিতে প্রগতিশীল কবি আছিল। মানবতাব জয়গানেই যদি প্রগতিশীল কাব্যৰ এটা মূল লক্ষণ হয় তেনেহলে অমূল্য বৰুৱা যে আমাৰ প্রগতিশীল কবিসকলৰ অন্যতম আছিল, সেয়ে নহয় অগ্রণীও আছিল। কিয় জানো অমূল্যৰ ক্ষণজন্ম কবিজীৱন কবিস্মৃতিৰ কথা মনত পেলালে মোৰ Garvia Lorca লৈ মনত পৰে। সেইজন ক্ষমতাশালী কবিৰ সৈতে অমূল্যৰ যেন কৰবাত এটা আত্মাৰ যোগ আছিল তেনে লাগে। আয়ুস পোৱা হলে অমূল্যই কিজানি অমৰ হলেহেঁতেন। সাৰ্থক কবি বৰুৱাৰ স্মৃতি অমূল্যত, অমূল্য মোৰ মানত অসমৰ artistic concience স্বৰূপ আমাৰ কাব্যস্মৃতিৰ বিবেক। মৃত্যুঞ্জয়ী অমূল্য চিৰ অম্লান প্রতীক হৈ থাকোক এয়ে কামনা।

গুৱাহাটী : ১২।৮।৬৭

১৯৬৭ চনত যোৰহাটত হোৱা স্মৃতি বাৰ্ষিকীত পঠিত।

সোণৰ কথা

শ্রীনিৱাস বৰুৱা

১৮ আগষ্টৰ দিনা অমূল্যক হত্যা কৰা হৈছিল। আজি একুৰি এবছৰৰ পিচত আমি তেওঁৰ মৃত্যু তিথি ৰাজহুৱাভাৱে পালন কৰিব খুজিছো। তেওঁৰ কবিতাবোৰৰ প্ৰথম সংকলন 'অচিনা' ই আজি পোহৰ দেখিব। আমি মৃত্যু বাৰ্ষিকী পালন কৰিব খুজিছো। জন্ম বাৰ্ষিকী পালন কৰাই দেখোন আজিকালি সাধাৰণ ৰীতি। ২৫ বহাগ যি আড়ম্বৰেৰে পতা হয়, ২২ শাওণৰ দিনা তাৰ এভাগো উদ্দীপনা নেথাকে। আমি ৩০ জুন পালন কৰিব পৰা হলে ভাল পালোহেঁতেন। সেই দিনাই অমূল্য উপজিছিল। কিন্তু অমূল্যৰ মৃত্যুৰ লগত যি বিভীষিকা, জাতিৰ যি কলঙ্ক জড়িত আছে তাৰ কথা স্মৰণ কৰিবৰ বাবেই হয়তো এই মৃত্যু তিথি তাৎপৰ্য্যপূৰ্ণ।

অমূল্যৰ অপঘাত মৃত্যুৰ স্মৃতিৰে জৰ্জৰিত এই ১৮ আগষ্টত অসমৰ সাহিত্য ৰসিকে স্মৰণ কৰিব অসমীয়া ন কবিতাৰ জন্ম যন্ত্ৰণাৰ কাহিনী। অমূল্যৰ কাব্য যাত্ৰাৰ এজন সহযাত্ৰী হিচাপে আৰু বন্ধু হিচাপে অমূল্যক অলপ গভীৰ ভাৱেই পাইছিলো। কিন্তু যি এবাৰ অমূল্যৰ কাষলৈ গৈছিল তেওঁলোক সকলোৱেই অমূল্যক গভীৰভাৱে নিবিড় ভাৱে পাইছিল। গোটেই দেহটোৱেই গোটেই সত্তাটোৱেই যেন তেওঁৰ হৃদয়। অমূল্যৰ পৰিচিতি সকলোৱেই তেওঁৰ অন্তৰঙ্গতা দাবী কৰিব পাৰে।

১৯৪১ চনত কটন কলেজৰ নিউ হোষ্টেলৰ বাৰান্দাত আমাৰ প্ৰথম চিনাকি। তেতিয়া অমূল্যৰ আগ্ৰহ মোৰ যোগেৰে দেৱকান্তৰ প্ৰতিহে আছিল। দেৱকান্তৰ কবিতাৰ বহুতো পাণ্ডুলিপি মই অমূল্যক আনি দিছিলো। তেতিয়া-

লৈকে অমূল্য আৰু মই বহুতো পাণ্ডুলিপিৰ কৰি। কেৱলমাত্ৰ যতি নাৰায়ণ শৰ্মাৰ এখনমান কিতাপ ওলাইছে। আৰু আন্ধুছ ছাত্ৰাৱৰ কবিতা আলোচনীত ওলায়। পূজাৰ বন্ধৰ লগে লগে মই কটন কলেজ এৰিলো। অমূল্যৰ লগত ক্ষীণ সংযোগ এটা ৰাখিছিলো চিঠিৰে। কিন্তু এবছৰৰ ভিতৰতে সেই ক্ষীণ পত্ৰ পৰিচয় আগৰ চাক্ষুস পৰিচয়তকৈও গভীৰ হৈ উঠিল। ইমান অন্তৰঙ্গতা আছিল অমূল্যৰ চিঠিত। তেতিয়ালৈকে আমি দুয়ো পৰস্পৰৰ কাৰণে 'বন্ধু' হৈয়েই আছিলো। কেতিয়ানো মই তেওঁক "সোণ" বুলি মতা হ'লো আৰু মই তেওঁৰ "ভাইটি" হ'লো মনত নাই। অনাই বনাই ফুৰিলো এবছৰ।

১৯৪৩ চনত আকৌ নতুন কলেজ জীৱন আৰম্ভ কৰাটো খিৰ কহিলো। অমূল্যই ইতিমধ্যে যোৰহাটৰ পৰা ইণ্টাৰমিডিয়েট পৰীক্ষা পাছ কৰি তাতে বি এ পঢ়িব খুজিছে। মই কলেজলৈ যোৱাৰ আগতে যোৰহাটত অমূল্য- হঁতক লগ পাই আহিবলৈ গলো। লক্ষীমপুৰৰ পৰা জাহাজেৰে কমলানাবী হৈ যেতিয়া যোৰহাট পাওঁগৈ তেতিয়া বেচ ৰাতি, বতৰ ডাৱৰীয়া। যুদ্ধৰ কাৰণে বাট পথ এক্কাৰ। যোৰহাটলৈ আগতে যোৱা নাই। কেৱল জানো অমূল্যহঁতৰ ঘৰ দিচৈৰ পাচত, মথাউৰিৰ কাষত। মানুহক সুধি সুধি বাটে বাটে অলপ চিঞৰি অমূল্যহঁতৰ ঘৰ উলিয়ালো। ৰেণু, আইথুদ, লাৰুইতে ককায়েকৰ বন্ধুৰ মত ললে। সেই যোৰহাটৰ এটা সপ্তাহে মোক এটা নতুন বস্তুৰ সন্ধান দিলে।

অমূল্য, যতিনাবায়ণ শৰ্মা, পহুম বকৰা, বাজেৰ হাজৰিকা এই চাৰিজনৰ লগত ওজা ষ্টোৰ্ছ নামৰ এখন দোকানলৈ গলো। দোকানৰ গৰাকীয়ে মোক সুধিলে “আপোনাৰে কিবা কিতাপ আছেনেকি”? তাৰ আগলৈকে মই যিমান কিতাপৰ দোকানলৈ গৈছো সদায়ে “কি কিতাপ লাগে” এই প্ৰশ্নটোৰেই সন্মুখীন হৈছিলো। সেইবাব প্ৰথম বুজিলো লেখক নামৰ এক-শ্ৰেণী মানুহৰ ভিতৰত ময়ো পৰিব পাৰো।

সেইটো হল শিল্পী বা সাহিত্যিকৰ এটা সংঘৰ জীৱন। যতিনাৰায়ণে কবিতা লেখে, যতি নাৰায়ণৰ সুবীয়া ছন্দৰ লহৰ মোৰ কানত সদায়েই বাজি থাকিব। পহুম বকুৱাই বাহো ব'জায়। দিঠৈৰ পাবত মথাউৰিত বহি মই

আর সোণে শুনা 'সো জা'রাজ. কুমারী'র সুবর কথা আজি কিছু দিন আগতে
 প্ৰথম বকরাৰ লগত পাতিছিলো। আর কিতাপ। তাৰ আগতে মই বঙালীৰ
 বাহিৰে আন ভাষাৰ কিতাপ তেনেকৈ পঢ়াই নাছিলো। মোৰ সেই
 অলপীয়া বিদ্যাৰে বাধাক্ষণৰ Heart of India ৰ দৰে গভীৰ প্ৰবন্ধ
 পঢ়িব পাৰিম বুলি ভাবিবই পৰা নাছিলো। সোণে মোক কিতাপ
 পঢ়ালে।

সেই সপ্তাহটোত মন কবিলো এওঁলোকে কিতাপ পঢ়ে, কিতাপ আৰু কবিতাৰ কথা পাতে, গান শুনে, বাঁহী শুনে। আৰু কথা শুনে। কথা শুনে কথাষাৰ কৈছো এটা বিশেষ কাৰণে। আমাৰ অগ্ৰজ কবি কমলেশ্বৰ চলিহাৰ ওচৰলৈ মোক লৈ গৈছিল তেওঁলোকে। তেতিয়া চলিহাদেৱৰ 'ছন্দিতা' ওলাইছে। নগৰৰ এচুকত চলিহা দেৱৰ ঘৰৰ চোতালত বহি ছন্দিতা পঢ়িছো আৰু সোণহাঁতে চলিহাৰ কাব্যিক জীৱনৰ অভিজ্ঞতা শুনিছে। আমি নগাৱৰ তৰুণ সকলে বড় বৰকাকতীৰ চোতালত তেনেকৈ খুপ খাই কথা শুনা মোৰ কেতিয়াও মনত নপৰে। তেওঁক মাত্ৰ ববীন্দ্ৰ জয়ন্তীত বক্তৃতা দিবলৈ মাতি অনা হয়।

যোবহাটৰ পৰা যোৱাৰ আগ নিশা আমি ৰাতি নুশলোৱেই। কথাৰ পিচত কথা। তাতে মই এটা কথা বুজি পালো (হয়তো ভুলকৈ) যে দুৱৰা, গনেশ গগৈ, দেৱকান্ত ইত্যাদিৰ দিন ক্ৰমে উকলি যাব খুজিছে। এতিয়া নতুন কিবা এটাৰ দিন আহিবৰ হ'ল। মই বুদ্ধদেৱ বসুৰ বন্দীৰ বন্দনা পঢ়িছিলো আৰু আবু সয়ীদ আশুৰ আধুনিক বাংলা কবিতা। বুদ্ধদেৱ বসু আৰু প্ৰেমেন্দ্ৰ মিত্ৰৰ কবিতাৰ অনুকৰণত মই দুটা মান কবিতা লেখি থৈছিলো। ১৯৪১।৪২ চনতে। সেইবোৰৰ কথা মই তেওঁৰ আগত কলো। তেওঁ কৈছিল “বুদ্ধদেৱ ৰি একচেনেৰী”। সেইবোৰ কথা তেতিয়া বুজা নাছিলো। মুনীন বৰকটকীহঁতৰ উপদেশ আদি লৈ অমূল্যহঁতে পঢ়াশুনা কৰিছিল।

তার পিচত মোর আনন্ত হ'ল শাস্তিনিকেতনর একপ্রকার অকলশবীণা জীবন । অমূল্যর লগত চিঠির যোগেদি সকলো পরীক্ষা নিবীক্ষার কথা জনাই, জানি থাকো । ন কবিতাত মোর প্রথম পরীক্ষা এটা অমূল্যর চিঠিত পঠাই-

ছিলো। কবিতাটোৰ নাম আছিল 'সাহস'। অমূল্যই লিখিছিল "সাহসৰেই দৰকাৰ ভাইটি"।

সেই সংযোগ এৰা ধৰাকৈ চলি থাকিল কিছুদিন। তেওঁ কলিকতালৈ আহিল এম এ পঢ়িবলৈ। মই তেতিয়া শান্তিনিকেতনতে বি এৰ ছাত্ৰ। কলিকতাত গৈ অমূল্যক পাওঁ। তেওঁৰ বেশ্যা, আন্ধাৰৰ হাঁহাকাৰ, কুকুৰ কবিতা লৈ বহুতো আলোচনা কৰিছিলো। তেতিয়া তেওঁ 'প্ৰগতিবাদ'ৰ কথা কৈছিল। মোৰ বাবে তেতিয়া এলিয়টৰ এইটো পাৰে আৰু কোনো কবিৰ অস্তিত্ব নাছিল। মই অমূল্য কমিউনিষ্ট হৈ গ'ল বুলিয়েই ভাবিছিলো। অমূল্যৰ মৃত্যুৰ আগতে মই তেওঁক মাণিকতলাৰ যতীন্দ্ৰ নাথ ছুৱৰাৰ ঘৰতেই শেষ দেখা পাওঁ। তাৰ পিছত গম পাইছিলো তেওঁ এটা হোটেললৈ গৈছে। তাৰ পিচতে আগষ্টৰ শেষ সপ্তাহত বাতৰি কাকতত গম পালো সেই দুঃসহ বাতৰি।

আজি ওঠৰ আগষ্টৰ দিনা এইবোৰ স্মৃতি ৰোমন্থন কৰি মনটোক সান্তনা দিছো। অমূল্যৰ অকাল মৃত্যুত আমি আটায়ে কেৱল মাত্ৰ এটা সম্ভাৱনা পূৰ্ণ জীৱন শেষ হৈ গ'ল বুলিয়েই ভাবি থব খোজো। কিন্তু তেওঁৰ সেই এমুঠি কবিতাৰ মাজতে যি পূৰ্ণতাৰ ইংগিত আছে তাৰেই ধাৰা জানো বহন কৰা নাই হেম হৰি অজিত মহেন্দ্ৰই? 'অচিনা'ই তাৰ চিনাকি দিব।

অমূল্য-প্ৰতিভা

শ্ৰীৰাজেন্দ্ৰনাথ হাজৰিকা

ল'ৰালি কালৰে পৰা একে লগে পঢ়া, একেলগে ফুৰা-চকা কৰা আৰু একেলগে স্কুল কলেজ দেওনা পাৰ হৈ নানান চিন্তা-চৰ্চ্ছা কৰা এজন বন্ধু সন্ধীৰ্ণ সাম্প্ৰদায়িকতা আৰু আধুনিকতাৰ আশত পৰি হঠাতে এদিন পৃথিৱীৰ পৰা হেৰাই যোৱা কথা সহপাঠী এজনৰ বাবে যিমান বেদনাদায়ক আৰু মনঃকষ্টদ, তাতোকৈ অধিক মনঃকষ্টদ দেশৰ ভৱিষ্যত বংশধৰসকলৰ কাৰণে, জাতীয়তাৰ কাৰণে, দেশৰ সাহিত্য-সংস্কৃতিৰ কাৰণে। কবি অমূল্য বৰুৱা ভৱিষ্যতৰ প্ৰচুৰ সম্ভাৱনা লৈ ওলাই আহিছিল। স্কুল আৰু কলেজৰ কালছোৱাৰ ভিতৰত এজন ছাত্ৰৰ বুদ্ধি আৰু মনীষা নিকাশৰ যিমান সম্ভাৱনা দেখা যায় তাতোকৈ অধিক সম্ভাৱনা লৈ অমূল্যৰ প্ৰতিভাই পোহৰৰ নাট কাটিছিল। অমূল্যৰ আভিৰ এক প্ৰতিভাবান সৃষ্টিশীল মন। এই সৃষ্টিশীলতাৰ পোখা মেল খাইছিল অমূল্যৰ সৌন্দৰ্য্যপিয়াসী কবিত্ব শক্তিত।

দ্বিতীয় মহাসমৰৰ আগৰ আৰু পিচৰ কালছোৱাত অসমীয়া সংস্কৃতি-সাহিত্যৰ বহু কেইজন কবি-সাহিত্যিকৰ ৰোমাণ্টিক ভাৱধাৰাই সেই সময়ৰ সকলো শ্ৰেণীৰ পাঠকৰ মনত কেৱল কাব প্ৰৱণতা, কল্পনাৰ বিলাসীতাই তোপপাৰ লগাওঁতে অমূল্যৰ নিচিনা ডেকা কবিৰ প্ৰাণভো তাৰ আলোড়ন সৃষ্টি নোহোৱাকৈ থকা নাছিল। বহু কবি-সাহিত্যিক সেই মোহপাশৰ পৰা ওলাই আহিবলৈ টান পাইছিল। অমূল্যও যে সেই মোহপাশত আতঙ্ক নাছিল এনেও নহয়। তেৱেঁ সেই ভাৱধাৰাৰে বণৱৰ্তী হৈ এক শ্ৰেণীৰ ৰোমাণ্টিক ভাবৰ কবিতা নিলিখাকৈ থকা নাছিল। সেই শ্ৰেণীৰ কবিতা পঢ়ি বহুতে তেওঁক ভুৰি ভুৰি প্ৰশংসাও কৰিছিল।

কিন্তু অমূল্যৰ এই কবিত্বৰ উচ্ছাস, কল্পনাৰ তীব্ৰতা, ভাবৰ বিলাসীতা এদিন এক ভিন্ন নতুন সুৰত প্রবাহিত হবলৈ বাধ্য হৈছিল। ইয়াৰ গুৰিতে আছিল তেওঁৰ সৃষ্টিশীল মনৰ গভীৰ সংবেদনশীলতা আৰু সমাজৰ প্ৰতি বিপ্লৱমুখী সচেতনতা। এই ভাবধাৰাৰ মূৰ্ত্তকপ ‘বেশ্যা’ কবিতাত স্পষ্টকৈ প্ৰকাশ পাইছে। এই কবিতাৰ যোগেদি অমূল্যই ভুৱা আধুনিক সভ্যতাৰ বিকৃত ৰূপটো উন্মোচন কৰিবলৈ সক্ষম হৈছে। তথাকথিত সামাজিক, ৰাজনৈতিক, অৰ্থনৈতিক আৰু নৈতিকতাৰ মুখাপিন্ধা লোকৰ চৰিত্ৰ সংস্কাৰৰ শাণিত অন্তৰে অমূল্যই তীব্ৰ লিখনৰ যোগেদি বিশ্লেষণ কৰিবলৈ দৃঢ়তাৰ আশ্ৰয় লৈছে। ‘কুৰি শতিকাৰ যান্ত্ৰিক-যুগৰ সভ্যতাৰ’ কৰলত মানৱতাবোধ কেনেকৈ ছাৰখাৰ হৈ যাবলৈ ওলাইছে তাৰেই বক্তোক্তি অমূল্যই কবিত্বৰ বাক্যবাণেৰে দিছে এনেকৈ :

“.....সিহঁতক লাগে কেৱল আনন্দ
কেৱল কামনা তৃপ্তিৰ কোলাহলপূৰ্ণ মাতলামিৰ
এখন বোৱতী সুঁতি।

আৰু তাই খেনিবা সিহঁতৰ
টোপনিৰ পৰা উঠা অলস চিন্তাৰ
একাপ গৰম মিঠা চাহ,
টকাৰ এৰুঁ সুতাৰে টনা এটা নিষ্প্ৰাণ কাঠৰ পুতলা নাচ
তাইৰ নাই জীৱন, তাইৰ নাই ভাগৰ,
তাইৰ নাই কোনো ক্লেৰ ;
তাইৰ জীৱনৰ সহজ গতিটোৰ

কল্প হৈ যোৱা স্বাভাবিক প্ৰসাৰতাৰ প্ৰতি সিহঁত অন্ধ।

যান্ত্ৰিকযুগৰ সভ্যতাৰ মুখাখুলি দিয়া ‘বেশ্যা’ক সম্ভাষণ কৰি অমূল্যই কৈছে :

তুমি মহীয়ান হে গোপন প্ৰিয়৷.....
হে যান্ত্ৰিক যুগৰ যন্ত্ৰপ্ৰায় বিশ্বপ্ৰিয়৷
কোনে কয় তুমি বাৰাঙ্গনা ?
তুমি কুৰি শতিকাৰ নগ্ন সভ্যতাৰ
নিৰীক বাৰাঙ্গনা.....

এই দৃষ্টিভঙ্গীৰে অমূল্যই প্ৰত্যেক বস্তুকে চালি জাৰি চাব জানিছিল। ইয়াৰ ঐতিহাসিক তাৎপৰ্য্য বিচাৰি ফুৰিছিল। এই গুণৰ বশৱৰ্তী হৈয়েই অমূল্য হৈ পৰিছিল সাম্যবাদী আৰু মানৱদৰ্দী। এই ভাবধাৰাই শেষৰ কবিতাসমূহত ধ্বনিত-প্ৰতিধ্বনিত হৈছিল।

পূৰ্বসুৰীৰ প্ৰভাৱ

সৌন্দৰ্য্যপিয়ামী কবি স্বৰ্গীয় গনেশ গগৈ, স্বৰ্গীয় জ্যোতিপ্ৰসাদ, স্বৰ্গীয় যতীন দুৱৰা আৰু কবি দেৱকান্তৰ ভাৱধাৰাই অমূল্যক সৌন্দৰ্য্যপিয়ামী কবি তুলিছিল সঁচা, কিন্তু তাতেই তেওঁ সম্পূৰ্ণৰূপে নিমজ্জিত হৈ যোৱা নাছিল। তেওঁৰ সৌন্দৰ্য্যপিয়ামী মনটো বাস্তৱতাৰ কল্প-উচ্ছাসত উচ্ছসিত হৈ পৰিছিল। সমাজ সচেতনতাই তেওঁক বিপ্লৱমুখী কবি তুলিছিল। সেয়েহে কবিতাৰ যোগেদি অসুন্দৰ পৃথিৱীত সুন্দৰতাক প্ৰতিপন্ন কৰিবলৈ সজ্জল গ্ৰহণ কৰিছিল। ‘বিপ্লৱী’ কবিতাত তাৰেই সূচনা কৰিছে এনেকৈ :

“আমাৰ আছে মানুহৰ ওপৰত বিশ্বাস ;
আমাৰ আছে ভৱিষ্যতৰ সুস্থ ৰঙা সূৰ্য্যৰ পিনে চকু।.....
“স্বৰ্গৰ কোনোবা নন্দন বনত আমাৰ বাবে নাই
মৃত্যুঞ্জয়ী অমৃতৰ গোপন ভাণ্ডাৰ
আমি মানুহ—
জাগতিক পঞ্চভূত জাত আমাৰ
দীপ্তিমান শৰীৰক লাগে
নতুন মুকলি নীলা আকাশত হোৱা অৰুণোদয়ৰ
‘আলটো ভায়লেট’ ৰশ্মি ;
পুষ্টিসাধক অন্নৰ
তৃপ্তিদায়ক ভৰা থাল।
তাৰ বাবে আমি
উৰ্বৰা মাটিৰ কৰ্মনিষ্ঠ পূজাৰী।
যুগ-পৰিস্থিতিৰ প্ৰতীক
বস্তু আৰু আদৰ্শৰ

দ্বন্দ্বাশ্রয় গতি

সংগ্রাম লিপ্ত বিপ্লবী ”

‘কয়লা’ কবিতাটোত এই মানব দৰদী ভাব আৰু

প্রকট হৈ পৰিছে :

.....দয়া, মায়া, ক্ৰমা, মমতাৰ

মোৰ দুখীয়া সংসাৰ

মানুহ হৈ জীয়াই থকাৰ

জীৱনত কত আশা

ক’ত মোৰ হাবিলাধ

ক’ত মোৰ বঙীন কল্পনা।

তেওঁ আকৌ কৈছে :

কয়লা।

মোৰ ভগ্ন অভীষ্মাৰ ক’লা ক’লা দাগ

অন্তৰৰ বঙা শোণিতৰ পৰিচিত যেন

মৰি যোৱা নিষ্কিয় যাতনা।

সিহঁত মোৰ বৰ আপোন

সিহঁতে মোৰ বাবে গঢ়ি তোলে

এটা সভ্যতাৰ সুকীয়া সংস্কাৰ।

১৯৪২ চনৰ ভাৰতৰ গণ-বিপ্লৱ আৰু দ্বিতীয় মহাসমৰৰ জটিলতাই ভাৰতীয় মানক নানান চিন্তা ধাৰাই উদ্ভূত কৰা কাল-ছোৱাত অমূল্য আছিল চকল ডেকা। এই কালছোৱাতে অমূল্যৰ বিপ্লৱীমনৰ নতুন নতুন ভাবধাৰাৰ সূচনা হ’বলৈ ধৰে। তেওঁৰ শক্তিশালী লিখনিত কবিতাই নতুন পাতনি মেলিবলৈ ধৰে। ১৯৪৩ আৰু ১৯৪৫ চনৰ ভিতৰত লিখা ‘কুকুৰ’ ‘আন্ধাৰৰ হাণ্টাৰ’ আৰু ‘বেশ্যা’ আদি এই শ্ৰেণী কবিতাত অমূল্যৰ বাস্তৱবাদী সমাজ সচেতনাৰ সফুল্লিঙ্গ ফুটি ওলায়। এই বয়সতে অমূল্যই সমাজৰ সাংস্কৃতিক বিপ্লৱৰ কথাও চিন্তা কৰিবলৈ ধৰে। এখন চিঠিত অমূল্যৰ তেনে চিন্তাশীলতাৰ পৰিচয় পোৱা যায়... “মানৱ সভ্যতাৰ সংস্কৃতিৰ মাত্ৰ কপালৰ ঘটিছে—সংস্কৃতি লোপ

পোৱা নাই। আৰু এই Revolution through culture টোৱেই পৃথিৱীৰ বিজয়ী বিপ্লৱ ; —এই পৰিৱৰ্ত্তনৰ আৱশ্যক। জগতত আদৰ্শৰ নামত অতদিনে চনি অহা ভুৱাৰ শেষ কৰিবৰ বাবে।”.....

বিশ্লেষণশীল মন

পুৰণি পৃথিৱীখনক নতুনকৈ চোৱাৰ স্বপ্ন অমূল্যৰ আছিল। কবিতাৰ নতুন ভাবধাৰা লৈ অমূল্য মাথোঁন ওলাইহে আহিছিল। তেওঁৰ কবিতাত নতুন শক্তিৰ সন্ভাৱনা দেখি সেই সময়ৰ ভাব বিলাসী কবিদৰদীসকল তবধ নমনাকৈ নাছিল। ভাবি হয়তো আচৰিত হৈছিল। গনেশ গগৈ, দেৱকান্ত, যতীন হুৰবা আৰু জ্যোতিপ্ৰসাদৰ পৰম ভক্তই এনে কবিতাও লিখিব পাৰেনে ?

“আন্ধাৰৰ হাণ্টাৰ” কবিতাতে কবি অমূল্যৰ সেন্দৰ্ঘ্যপিয়াসী মনৰ বৰ্ত্তমান মানৱ সভ্যতাৰ এক বাস্তৱ-ছবি মূৰ্ত্ত হৈ পৰিছে। সেই ছবিত কবি অমূল্যই দেখিছে :

.....“আকাশত মহোৎসৱ

বাশি বাশি তৰাবৃন্দ,

বাশি বাশি নক্ষত্ৰৰ আলোক উৎস,

সজায় দীপালি যেন

সৰ্বব্যাপ্ত মহা দিগন্তত

কক্ষে কক্ষে উকি মাৰি মাৰি।

মই যাওঁ পৃথিৱীৰ মাটিৰ মানুহ

মাটিয়েদি খোজ কাঢ়ি কাঢ়ি

বাস্তৱৰ বিকৃত বিপদে ঢকা মোৰ প্ৰতিকৃতি

সেই অন্ধকাৰ বাটটোত অকলে অকলে।

ভ্ৰান্তিহীন, ক্লান্তিহীন

মহাসমৰৰ দাবানলে পোৱা

পৃথিৱীৰ শ্মশানত ভয়লগা স্পিৰিটৰ দৰে

শক্তিৰ কঁপনি উঠে অন্তৰৰ আঁহে আঁহে

বিদ্রোহ অগনি জ্বলে চকুৰ শিখাত

বিদগ্ধ বিধ্বস্ত স্তম্ভিত মোৰ
নতুন সৃষ্টিৰ প্ৰতিজ্ঞাৰ অটল বিশ্বাস থাপি
ভাবৰ বুকুত
মুহূৰ্ত্তৰ ভিতৰতে গুড়ি কৰি
লক্ষ লক্ষ শতাব্দীৰ So called সভ্যতাৰ
বিলাস বৈভৱ।”.....

এই ছবিখনৰ ৰূপতে অমূল্যৰ চকুৰ আগত পৃথিবীখন আৰু স্পষ্ট হৈ
পৰিছে এনেকৈ :

...এইখন পৃথিবীৰ কি যে কুট-চক্ৰান্ত !
এইদল খাবলৈ নোপোৱা কুকুৰ,
সিহঁত নিম্ন বংশজাত।
কিন্তু আৰু এটা দল আছে ;
সেইদল কুকুৰে খাবলৈ পায়
সিহঁত উচ্চ বংশ জাত।
সেইদলৰ খাবলৈ পোৱাৰ সভ্যতাত গঢ়ি উঠিছে
এটা দলৰ খাবলৈ নোপোৱা বৰবৰতা
হুয়ো দলৰ নাম কুকুৰ।

অমূল্যৰ বিশ্লেষণশীল মন সমাজৰ সকলো স্তৰতে সোমাই পৰিবলৈ
সক্ষম হৈছিল। তাকে কৰোঁতে তেওঁৰ মনৰ বিলাসীতা এৰি বাস্তৱৰ ঐতিহাসিক
তাৎপৰ্য আৰু মানবীয়তাৰ গভীৰ শ্ৰদ্ধাৰে নিজকে নিয়োগ কৰিবলৈ আকুল
হৈ পৰিছিল। এই সাধনালব্ধ বিপ্লৱমুখী কবিত্ব প্ৰতিভা লৈ অমূল্য মাথোন
ওলাই আহিছিলহে। পৃথিবীৰ অকল্যাণ নাশি সুন্দৰৰ মহিমাময় শক্তিয়ে
মানৱ-প্ৰেম বিলাবলৈ অমূল্যই কৰা আকুল প্ৰচেষ্টা কালৰ কুটিল গতিত
প্ৰক্ষুণ্ণ হবলৈ নাপালে।

অমূল্য বৰুৱা : কবি পৰিচয়

শ্ৰীনন্দ তালুকদাৰ

আধুনিক অসমীয়া কবিতাৰ পথ প্ৰদৰ্শক অমূল্য বৰুৱা অসমীয়া
পঢ়ুৱৈ সমাজত সুপৰিচিত। অমূল্য বৰুৱা অসমীয়া কাব্য আকাশৰ দ্বিতীয়াৰ
জোন। নৱন্যাস কবিতাৰ ব'দ-কাচলিত প্ৰগতিশীল ভাবধাৰাৰে কাব্য
সাহিত্যত নতুন প্ৰচেষ্টা চলোৱা সকলৰ ভিতৰত স্বৰ্গীয় বৰুৱা এজন নিৰ্ভীক
যুঁজাৰু। প্ৰতিভাৰ পূৰ্ণ বিকাশৰ সম্ভাৱনাত চিৰ দিনৰ বাবে এইজনা
তৰুণ কবিক কালে হৰি নিলে।

স্বাধীনতা লাভৰ পূৰ্ববৰ্তী কালছোৱাৰ কথা। হিন্দু মুছলমানৰ
সাম্প্ৰদায়িক সংঘৰ্ষ ভাৰতবৰ্ষৰ বহুতো ঠাইতে বিয়পি পৰি ধ্বংস আৰু হত্যাৰ
তাণ্ডৱ নৃত্যৰে বিভীষিকা সৃষ্টি কৰিলেও সেই কলুষিত বায়ুৱে অসমক স্পৰ্শ
কৰিব পৰা নাছিল। তেতিয়া ১৯৪৬ খৃঃ বঙ্গদেশ সাম্প্ৰদায়িক সংঘৰ্ষৰ
কবাল গ্ৰাসত। নোৱাখালি সংঘৰ্ষৰ ঘাই কেন্দ্ৰ। কলিকতা মহানগৰীৰ
বুকুতো হিন্দু-মুছলমানৰ কেঁচা তেজৰ মহা প্লাবন।

অসম তেতিয়াও নৃশংস উন্মত্ততাৰ পৰা মুক্ত। হিন্দু গাৱঁৰ কাষত
থকা মছজিদত মোল্লাই নিৰ্ব্বিঘ্নে আজান দিব পাৰিছিল। মুছলমান গাৱঁৰ
মাজৰ নামঘৰটো পাঠকে ভোৰ তাল বজাই নাম কীৰ্তন কৰাত বাধা নাছিল।
কিন্তু কলিকতাৰ সাম্প্ৰদায়িক সংঘৰ্ষতে চিৰদিনৰ বাবে হেৰাই গল অসমৰ
এটি উজ্জল বহুঃ মৰহি পৰিল এপাহি সদা প্ৰক্ষুণ্ণিত কুসুম। ১৯৪৬ খৃঃৰ
১৮ আগষ্টৰ দিনা দিন দুপৰতে দুমহলীয়া ঘৰৰ ভিতৰতে দুৰ্ভাগ্যবশতৈ টুকুৰা
টুকুৰ কৈ কাটিলে অসমৰ সমাজ সচেতন তৰুণ কবি অমূল্য বৰুৱা আৰু

আনন্দ ফুকনক। অমূল্য বকরা তেতিয়া কলিকতা বিশ্ববিদ্যালয়ৰ ষষ্ঠ বাৰ্ষিক শ্ৰেণীৰ ইংৰাজীৰ ছাত্ৰ। আনন্দ ফুকন মৃত্যুৰ চাৰিদিন আগতে যোৰহাটৰ ওচৰৰ বালিগাওঁৰ ঘৰৰ পৰা এম এ পঢ়াৰ ইচ্ছাৰে কলিকতালৈ গৈ অমূল্য বকৰাৰ লগতে একেলগে আছিল।

১৯২২ খৃঃ ব ৩০ জুনত যোৰহাটৰ এটি মধ্যবিত্ত পৰিয়ালত অমূল্য বকৰাৰ জন্ম। তেওঁৰ দেউতাক স্বৰ্গীয় প্ৰমোদ চন্দ্ৰ বকৰা আৰু মাতৃদেবী শ্ৰীৰেবতী বকৰা। দেউতাক আছিল তেতিয়া গৰকাপ্ৰানি বিভাগৰ চাকৰিয়াল। ছয় জন ভায়েক ভনীয়েকৰ ভিতৰত অমূল্য বকৰাই জ্যেষ্ঠ। স্বৰ্গীয়া সৰোজ বকৰা (আইথুদ), শ্ৰীলাবন্য দাস (শ্ৰীপুলিন দাসৰ সহধৰ্ম্মিণী), শ্ৰীৰেণু বকৰা (শ্ৰীবদন বকৰাৰ সহধৰ্ম্মিণী) তিনিজনী ভনী আৰু শ্ৰীঅনিল বকৰা আৰু শ্ৰীঅমল বকৰা নামৰ দুজন ভায়েক। সকলো পৰা ভায়েক ভনীয়েকৰ প্ৰতি অসীম মৰম। ভায়েক ভনীয়েক যাতে সৎচৰিত্ৰবান, আদৰ্শবান হ'ব পাৰে তাৰ প্ৰতি সততে চকু বাখিছিল। জ্যেষ্ঠ ল'ৰা হিচাপে ঘৰখনৰ প্ৰতি থকা দায়িত্বকণৰ প্ৰতিও তেওঁ সজাগ। ঘৰুৱা কাম বন, সাংসাৰিক কাৰ্য্যত পাৰ্য্যমানে দেউতাকক সহায় কৰিছিল।

সকলো পৰা অমূল্য বকৰা আছিল নিজৰ কৰ্ত্তব্যৰ প্ৰতি সজাগ। সকলো কামকে কৰি নিজে স্বাৱলম্বী হোৱাটো তেওঁৰ জীৱনৰ লক্ষ্য। দৈনন্দিন জীৱন নিজৰ কাম-বন খিনি নিজ হাতে কৰিবলৈ ভাল পাইছিল। সকলো কাম পৰিপাটিকৈ কৰিও নিজৰ ঘৰত এখনি ফুলনি পাতিছিল। কিন্তু নিজৰ ফুলনি খনিত অসমীয়া ফুল লগাইহে ভাল পাইছিল।

অমূল্য বকৰাৰ প্ৰাথমিক শিক্ষা আৰম্ভ হয় যোৰহাটৰ ৩ নং প্ৰেক্টিছিং স্কুলত। বাৰ্জেন হাজৰিকা, মুনীন্দ্ৰ নাৰায়ণ দত্তবকৰা আদি নিচেই সৰু কালৰ সহপাঠী। ১৯৩৩ খৃঃ ত যোৰহাট গৱৰ্ণমেণ্ট হাইস্কুলত নাম লগায়। ১৯৩৫ খৃঃ ত দেউতাক যোৰহাটৰ পৰা গোলাঘাটলৈ বদলি হয়। অমূল্য বকৰাও দেউতাকৰ লগত গোলাঘাটলৈ গৈ গৱৰ্ণমেণ্ট হাইস্কুলত ভৰ্তি হয়। তেতিয়া তেওঁ পঞ্চমমান শ্ৰেণীৰ ছাত্ৰ। ১৯৩৭ খৃঃ ত পুনৰ দেউতাকৰ লগত যোৰহাটলৈ উভতি আহি যোৰহাট গৱৰ্ণমেণ্ট স্কুলতে নাম লগায়। স্কুলীয়া ছাত্ৰহিচাপে অমূল্য বকৰা এজন মেধাবী ছাত্ৰ। শ্ৰেণীত তেওঁৰ স্থান সদায়

প্ৰথম নাইবা দ্বিতীয়। শ্ৰীযতি নাৰায়ণ শৰ্ম্মা, বুদ্ধিন বকৰা, গদাধৰ বকৰা (পদুম), বাৰ্জেন হাজৰিকা, বাৰ্বেল্ড কুমাৰ ভট্টাচাৰ্য্য, মুনীন্দ্ৰ নাৰায়ণ দত্তবকৰা, বদন বকৰা আদি তেওঁৰ স্কুলীয়া সহপাঠী। বন্ধু মহলত অমূল্য বকৰা আছিল সববৰ্হী, সকলো কামতে আগবঢ়ুৱা আৰু নিৰ্ভীক। তেওঁৰ সহপাঠী আটাই-কেইজন সাহিত্যানুৰাগী ছাত্ৰ। শ্ৰেণীত তেওঁলোকৰ মাজত চিঠি পত্ৰৰো আদান প্ৰদান হৈছিল কবিতাৰে। তেওঁলোকৰ মাজত 'কবিতা মালঞ্চ' নামৰ হাতেলিখা কবিতাৰ আলোচনী এখনো আছিল। কবিতা মালঞ্চৰ সম্পাদক বঙালীৰ অমূল্য বকৰাও এজন। অমূল্য বকৰাৰ ভালেমান কবিতা পোন প্ৰথমতে কবিতা মালঞ্চতে প্ৰকাশ হয়। তৰ্ক সভা পতা শ্ৰীশঙ্কৰদেৱ, বেজবৰুৱাৰ সোঁৱৰণী সভা পতা আদি কামত অমূল্য বকৰা সদায় আগবঢ়ুৱা।

যোৰহাট গৱৰ্ণমেণ্ট হাইস্কুলত পঢ়া সময়তে সেই সময়ৰ যোৰহাট গৱৰ্ণমেণ্ট হাইস্কুলৰ শিক্ষক ডেকা সাহিত্যিক ডক্টৰ মহেশ্বৰ নেওগ, শ্ৰীমুনীন বৰকটকী আৰু শ্ৰীকৃষ্ণ ভূঞাৰ পৰা অমূল্য বকৰা প্ৰমুখ্যে সাহিত্যানুৰাগী ছাত্ৰ সকলে প্ৰেৰণা পাইছিল। ইয়াৰ পিচত ডিম্বেশ্বৰ নেওগ এই স্কুললৈ বদলি হৈ আহে। সু-সাহিত্যিক ডিম্বেশ্বৰ নেওগে অমূল্য বকৰাক অনুপ্ৰেৰণা যোগায়।

সকতে অমূল্য বকৰাই ব্যায়াম চৰ্ছা কৰিছিল। তেওঁ বয়স্ক ক্লাউটৰ কিং আছিল। স্কুলীয়া দিনৰে পৰা অমূল্য বকৰা তিনিটা নীতিৰ (Principle) প্ৰতি সজাগ। তেওঁ এজন সাহিত্যিক হ'ব, তেওঁ এজন আদৰ্শবান সংলোক হ'ব আৰু ব্যায়াম চৰ্ছা কৰিব। জীবদ্দশাত এই নীতি তিনিটা সততে পালন কৰি চলিছিল। পুৰণি সম্পদবোৰৰ প্ৰতিও তেওঁৰ মোহ সকলো পৰা। পুৰণি বজাদিনীয়া মুদ্ৰা আৰু দুই এপদ সম্পদ গোটেই বৰ আটোম টোকাৰিকৈ বাখিছিল।

১৯৪১ খৃঃ ত যোৰহাট গৱৰ্ণমেণ্ট হাইস্কুলৰ পৰা প্ৰথম বিভাগত মুখ্যভাবে প্ৰবেশিকা পৰীক্ষা পাছ কৰে। অসমীয়াত লেটাৰ পায় আৰু এটি প্ৰতিযোগিতা মূলক বৃত্তিও লাভ কৰে। স্কুলীয়া শিক্ষা শেষ কৰি কটন কলেজত পোনতে আই এছ টি পঢ়িবলৈ লয়। কটন কলেজত পঢ়া সময়ত নিউ হোষ্টেলত আছিল। তেওঁৰ অন্তৰঙ্গ বন্ধু শ্ৰীযতি নাৰায়ণ শৰ্ম্মাও আই কটন কলেজতে পঢ়ে আৰু একেলগে নিউ হোষ্টেলত থাকিবলৈ লয়।

১৯৪১ খৃঃ ত পৃথিবী বিয়পা মহাসমৰ। দ্বিতীয় মহাসমৰৰ চোৱে অসমকো চানি পেলাইছিল। অসমৰ ভালেমান চহৰৰ স্কুল কলেজ মিলিটাৰীৰ দখলত। কটন কলেজৰ অৱস্থাও শোক লগা। ভালেমান হোষ্টেলৰ মিলিটাৰীয়ে লৈছিল। তেতিয়াৰ ইংৰাজ চৰকাৰৰ এনে ধৰণৰ মইমতালিত ছাত্ৰসকলৰ মাজত বিৰূপ প্ৰক্ৰিয়াৰ সৃষ্টি হৈছিল। কটন কলেজত ছাত্ৰৰ ধৰ্মঘত হৈছিল আৰু ৬ ডিচেম্বৰৰ পুলিচৰ লাঠিচালনাত বহুতো ছাত্ৰ আহত হৈছিল। সেই সময়ত কটন কলেজৰ পৰা অমূল্য বৰুৱাই এজন বন্ধুলৈ লিখা চিঠি এখনিত ছাত্ৰসকলৰ মাজত দেখা দিয়া মনোভাবৰ পৰিচয় প্ৰকাশ পাইছে “গুৱাহাটীৰ তপত বাতৰি বোধহয় তপতে তপতে পাইছেই। পুনৰোজ্জি কৰাৰ বিশেষ কোনো প্ৰয়োজন নাই। বৰ্তমান কটন কলেজ অচল অৱস্থা। কাৰণ কৰ্তৃপক্ষই সেইটো ইচ্ছা নকৰিলেও আমি সেইটো কৰিবলৈ বাধ্য হৈছো। ছাত্ৰ সমাজলৈ ই কি বিষম অপমান। বহু শতাব্দী জুৰি দাসত্বৰ বোজা মূৰত লৈ আমি লাজনা গজনা কাক কয় দিনে দিনে নজনা হৈ আহিছো। কিন্তু তাৰো অতীতৰ স্বাধীন বক্তা বিন্দুৰ পিৰপিবনি আজি ভালকৈয়ে অহুভৱ কৰিব পাৰিছো। খাওঁতে শোওঁতে উঠোতে বহোঁতে আনকি প্ৰতি খোজে খোজে সমুখত এখন প্ৰাচীৰ লৈ মানুহ জানো চলিব পাৰে? মানুহৰ জ্ঞান বুদ্ধি বিবেকক লোপ নিয়াই লুকুৱাই মানুহ আজি মানুহৰ দাস, মানৱৰ জন্ম স্বত্ব স্বাধীনতাক আমি দাবী কৰিবলৈ পাহৰি গৈছো।” (বীৰেন্দ্ৰ কুমাৰ ভট্টাচাৰ্য্যৰ ‘মৰণে কাটি নিলে’ শীৰ্ষক প্ৰবন্ধৰ পৰা)।

কলেজৰ এনেকুৱা অচল অৱস্থা। এনেতে অমূল্য বৰুৱাৰ এক ঘৰুৱা সংকটে দেখা দিলে। দেউতাকক কহিমালৈ বদলি কৰিলে। অমূল্য বৰুৱা যোৰহাটৰ ঘৰলৈ নগলে দেউতাকে কণ কণ লৰা ছোৱালী কেইটক এৰি কহিমালৈ যাব নোৱাৰে। ঘৰুৱা এনে পৰিস্থিতিত পৰি অমূল্য বৰুৱাই কটন কলেজৰ শিক্ষা সিমানেতে সামৰণি মাৰি ঘৰলৈকে উভতি আহিল। যোৰহাটত তেতিয়া জগন্নাথ বৰুৱা কলেজ স্থাপন হৈছে যদিও আই এছ চি শ্ৰেণী খোলা নাই। অমূল্য বৰুৱা নিকপায়। তেতিয়াৰ জগন্নাথ বৰুৱা কলেজৰ অধ্যক্ষ শ্ৰীকৃষ্ণকান্ত সন্দিকৈ ডাঙৰীয়াই অমূল্য বৰুৱাক মেধাবী ছাত্ৰ বুলি জানি আই এৰ শ্ৰেণীতে নাম লগাবলৈ অনুমতি দিয়ে। ১৯৪৩ খৃঃ ত তেওঁ সুখ্যাতিৰে প্ৰথম বিভাগত আই, এ পাছ কৰিছিল। আই, এ পাছ কৰাৰ পিচত পুনৰ

জগন্নাথ বৰুৱা কলেজতে বি এ পঢ়িবলৈ লয়। তেতিয়া জগন্নাথ বৰুৱা কলেজৰ অৱস্থাও শোক লগা। কলেজৰ মূল ভৱন মিলিটাৰীৰ হাতত। থিয়েটাৰ হলতে কলেজ বহিছিল। ওচৰতে হুটা মান খেৰৰ ঘৰ সাজি লৈছিল। মাজতে কিছুদিন চন্দ্ৰ কান্ত সন্দিকৈ ভৱনটো কলেজ কৰিছিল। পিচত চন্দ্ৰ কান্ত সন্দিকৈ ভৱনো মিলিটাৰীৰ দখললৈ গ'ল।

অকল ভৱনৰে যে বিপৰ্যায় ঘটিছিল এনে নহয় উপযুক্ত শিক্ষকৰো অভাৱ। অমূল্য বৰুৱাই ইংৰাজীত অনাৰ্চ লৈ বি এ পঢ়িব খুজিছিল। কিন্তু কলেজ কৰ্তৃপক্ষই অনাৰ্চ পঢ়াৰ ব্যৱস্থা কৰি দিব নোৱাৰিলে। অমূল্য বৰুৱাৰ অনাৰ্চ পঢ়িবলৈ ইমান তেপাহ আছিল যে কলিকতালৈ নিজে গৈ বিশ্ববিদ্যালয়ৰ পৰা অনুমতি আনি অনাৰ্চ পঢ়াৰো কথা চিন্তা কৰিছিল।

জগন্নাথ বৰুৱা কলেজত পঢ়া সময় চোৱাই এক প্ৰকাৰ অমূল্য বৰুৱাৰ সাহিত্য চৰ্চ্চাৰ পয়োভৰৰ কাল। প্ৰথম অৱস্থাত দেখা যায় সংগঠন সংকলন আদিৰ কামতেই অধিক ব্যস্ত। গণেশ গগৈৰ ভালেমান কবিতা বন্ধু বাহুবৰ হাতত সিচৰিত হৈ আছিল। অমূল্য বৰুৱাই বৰ যত্ন কৰি কবিতাবোৰ সংগ্ৰহ কৰি ‘ৰূপজ্যোতি’ খন সম্পাদনা কৰি উলিয়ায়। ৰূপজ্যোতিত সন্নিবিষ্ট ‘গগৈৰ পৰিচয়’ শীৰ্ষক আলোচনাটিত গগৈৰ জীৱন আৰু তেওঁৰ কাব্যৰ ধাৰা সম্বন্ধে আলোচনা কৰিছে।

পোন প্ৰথমে তেওঁ গগৈৰ প্ৰলাপ নামৰ কবিতাটোৰ দ্বাৰা আকৃষ্ট হয়। গগৈৰ অন্তৰঙ্গ বন্ধু বকুলবনৰ কবি শ্ৰীঅনন্দ চন্দ্ৰ বৰুৱাৰ ওচৰলৈ গৈ গগৈৰ জীৱনৰ বিষয়ে বহুতো কথাই খৰচি মাৰি জানি লয়। আৰু তেতিয়াৰ পৰা ক্ৰমে গগৈৰ প্ৰতি অমূল্য বৰুৱাৰ শ্ৰদ্ধা আকৰ্ষণ গভীৰ হৈ আহে।

ইয়াৰ পিচত ক্ৰমে অমূল্য বৰুৱাৰ জীৱন ধাৰাৰ পৰিবৰ্তন হয়। সাহিত্যৰ সংগঠন আৰু সংকলনৰ ঠাইত সৃষ্টিশীল বচনাৰ পিনে মন দিয়ে। অৱশ্যে তেওঁ স্কুলীয়া দিনৰে পৰা সাহিত্য চৰ্চ্চা কৰিছিল। কলেজীয়া জীৱনৰ পাতনিত তেওঁ এগৰাকী ৰোমাণ্টিক কবি। ৰোমাণ্টিক কবিৰ ভাব আদৰ্শ আগত ৰাখিয়ে সবহভাগ কবিতাৰ সৃষ্টি। গগৈৰ ওপৰিও যতীন্দ্ৰ নাথ ছুৱৰা আৰু শ্ৰীদেৱ কান্ত বৰুৱাৰ প্ৰভাৱো কিছুপৰিমাণে অঙ্গীকাৰ কৰিব নোৱাৰি। কিন্তু তেওঁৰ কিছুমান কবিতাৰ আদৰ্শ আৰু বচনা শৈলীৰ ওপৰত হুৱুৱা

গগৈ আৰু দেৱকান্তৰ প্ৰভাৱ অস্বীকাৰ কৰিব নোৱাৰি যদিও কবিতাৰ বিষয় বস্তু কবিতাৰ সম্পূৰ্ণ নিজৰ।

যোৰহাটৰ কলেজত পঢ়া সময়তে মাজতে কিছুদিন ব'দালি সভাৰ সম্পাদক হয়। ব'দালি সভাৰ মুখপত্ৰ এখনি হাতেলিখা আলোচনী। সভাৰ সম্পাদকেই আলোচনীখনৰো সম্পাদক। অমূল্য বৰুৱাও সভাৰ লগতে আলোচনীখনৰো সম্পাদনাৰ ভাৰ লৈছিল। সভাত আলোচনীত প্ৰকাশ পোৱা গল্প, প্ৰবন্ধ, কবিতাবোৰ পাঠ কৰা হৈছিল আৰু লগতে সমালোচনাও কৰিছিল। ব'দালি সভাৰ সভ্যসকল প্ৰায়বোৰ অসমীয়া সাহিত্যত সুপৰিচিত। কমলেশ্বৰ চন্নিহা, হেম বৰুৱা, আৰুণাল মালিক, ইব্ৰাহিম আলি, ৰাজেন হাজৰিকা, যতিনাৰায়ণ শৰ্মা, প্ৰেমধৰ ৰাজখোৱা, ভৱ ৰাজখোৱা, প্ৰফুল্ল বৰদলৈ, ধনবাহাদুৰ সোনাৰ, ইক্ৰাম হুচেইন আদি তেতিয়া ব'দালি সভাৰ সভ্য।

জগন্নাথ বৰুৱা কলেজৰ আলোচনীৰ ইংৰাজী শাখাৰ সম্পাদক অমূল্য বৰুৱা আৰু অসমীয়া শাখাৰ ৰাজেন হাজৰিকা। এইখন আলোচনীতে প্ৰকাশ পোৱা তেওঁৰ উল্লেখযোগ্য কবিতা Mockery of civilisation.

১৯৪২ খৃঃৰ গণ-বিপ্লৱৰ সময়ত অমূল্য বৰুৱা কলেজীয়া ছাত্ৰ। তেওঁ প্ৰত্যক্ষভাৱে সংগ্ৰামত লিপ্ত হোৱা নাছিল যদিও ভিতৰি ভিতৰি যে তেওঁৰ সহযোগ নাছিল এনে নহয়। বিয়াল্লিচৰ গণ-বিপ্লৱত অমূল্য বৰুৱাৰ দৰে এগৰাকী সম্বন্ধী সকলো কামতে আগবঢ়ুৱা ল'ৰা পিচ পৰি থকাটো সম্ভৱ নহয়।

১৯৪৫ খৃঃত জগন্নাথ বৰুৱা কলেজৰ পৰাই অমূল্য বৰুৱাই বি-এ পাছ কৰি কলিকতালৈ এম-এ পঢ়িবলৈ গ'ল। কলিকতালৈ গৈ বিশ্ববিদ্যালয়ত এম-এ আৰু ল শ্ৰেণীত ভৰ্তি হয়। কলিকতালৈ গৈ পোনতে যতীন্দ্ৰ নাথ ছৰাৰ লগত থাকিবলৈ লয়। ছৰা তেতিয়া কলিকতা বিশ্ববিদ্যালয়ৰ অসমীয়া অধ্যাপক। কলিকতাৰ মানিকতলাৰ আপাৰ চাৰকুলাৰ ৰোডৰ এটি ঘৰৰ ওপৰ মহলাত ছৰাৰ বাসস্থান। যোৰহাটত পঢ়া অৱস্থাতে পৰা ছৰাৰ লগত অমূল্য বৰুৱাৰ সম্বন্ধ।

১৯৪১ খৃঃৰ ১৫ জুনত যতীন্দ্ৰ নাথ ছৰাক যোৰহাট সাহিত্য সভাৰ তৰফৰ পৰা সম্বৰ্দ্ধনা জনোৱা হয়। ১৬ জুনত ছৰাৰ লগত অমূল্য বৰুৱাৰ

প্ৰথম পৰিচয়। পিচৰ বছৰত অৰ্থাৎ ১৯৪২ খৃঃৰ ৪ এপ্ৰিলত পুনৰ ছৰাক যোৰহাট ব'দালি সভাৰ তৰফৰ পৰা সম্বৰ্দ্ধনা জনোৱা হয়। এইবাৰেই ছৰাৰ লগত তেওঁৰ সম্বন্ধ ঘনিষ্ঠ হয়। ছৰাই অমূল্য বৰুৱাৰ ঘৰলৈ গৈ ঘৰটিৰ নাম দিলে 'পূবেকণ'। ছৰাই অমূল্য বৰুৱাৰ বাবে 'পূবেকণ'তে একাকি কবিতাও লিখে।

“পুৱাৰ অকণে দিয়া উলাহ বাতৰি,
পশে যেন তোমাৰ হিয়াত,
সেউজীয়া পৰাণৰ কোমল অন্তৰ,
নাচে যেন নতুন আশাত।”

এই সম্বন্ধই মৃত্যুৰ আগদিনালৈকে অমূল্যক ছৰাৰ মৰমৰ মাজত বুৰাই ৰাখিছিল। কলিকতালৈ গৈয়ে পোনতে অমূল্যৰ ডিচেনটি হ'ল। তেতিয়া তেওঁ আপাৰ চাৰকুলাৰ ৰোডত ছৰাৰ লগতে। অমূল্যৰ অসুখে ছৰাক মাক-দেউতাকতকৈও বেছি চিন্তাশীল হৈ কৰি তুলিলে। অসুখৰ সময়ত অমূল্য বৰুৱাৰ মাকলৈ লিখা চিঠি এখনত সেই কথা স্পষ্ট ভাৱে প্ৰকাশ পাইছে “.....মোৰ নিচিনা মানুহৰ পক্ষে তাৰ কাৰণে যিমান দূৰ যত্ন লোৱাৰ সম্ভৱ তাৰ ক্ৰটি হোৱা নাই বুলিয়েই মোৰ বিশ্বাস। অৱশ্যে কামত কিমানদূৰ হৈছে কৰ নোৱাৰোঁ। উঠি অহা ডেকা লৰা বিলাকে তেওঁলোকৰ নিজৰ দেহটোক লোৱে গঢ়া বুলি নেভাবি, তেজ মঙহেৰে গঢ়া বুলি ভাবি, নিজক খোৱা-বোৱা ফুৰা-চকা ইত্যাদি সকলো বিষয়তে যদি সংযত ভাবে গা চাই চলাই তেন্তে তাত তেওঁলোকৰ মজলৰ বাহিৰে অমজল নহ'ব বুলিয়েই মই ভাবোঁ। অমূল্যলৈ মোৰ মৰম সম্পৰ্কে মই একোকে নকওঁ। সি নিজেই যেনে ভাবে ভাবক। আপোনালোক দুয়ো মোৰ সাদৰ সন্তানগণ লব, বেণু লাৰুক মোৰ স্নেহাশীষ দিব।”

কলিকতাত থকা অসমীয়া মানুহবিলাকে বটানিকেল গাৰ্ডেনত তেতিয়া একেলগ হৈ বিহু পাতিছিল। কলিকতাত তেওঁলোকে কেনেদৰে বিহু পাতিছিল। ভনীয়েকলৈ লিখা চিঠি এখনিত লিখিছে —

“.....ঘোড়া দেওবাবে বোটানিকেল গাৰ্ডেনত ইয়াতো প্ৰায় ৭৮ ম
অসমীয়া মানুহ গোট খাই বিহু উৎসৱ পাতিছিল। গৈছিলো”। সেইদিনা
গধূলিয়েই শিৱসাগৰৰ অকণি দদাইদেউ আৰু খুৰীদেৱে তেওঁলোক থকা ঠাইলৈ
(ভদ্ৰেশ্বৰ — কলিকতাৰ পৰা প্ৰায় ২০ মাইল দূৰ) লৈ গল। পিচদিনা তাৰ
পৰা ঘূৰি আহি পালতে ছুৱাই পিঠা এটা মুখত লৈ “চোৱা তোমালৈ
পঠোৱা বস্তু আমি খালো। বুলি বাকচটো দেখুৱাই।” মই অৱশ্যে “ইমান
বোৰ অকল মোলৈ নহয় আপোনালোকলৈও পঠাইছে বুলি কলো”।

অমূল্য বৰুৱাই প্ৰথম দৰ্শনতে কলিকতাৰ প্ৰকৃত জীৱন ধাৰা উপলব্ধি
কৰি কেনেকুৱা পঢ়া বাচি লৈছিল সেইকথা মাজু ভনীয়েক শ্ৰীলাবন্য দাসলৈ
লিখা চিঠি খনিত স্পষ্ট। দীঘলীয়া চিঠি খনিত পোনতে কলিকতাৰ সুন্দৰ
বিৱৰণ এটি দি পিচত লিখিছে— “কলিকতীয়া তিনি, চাৰি, পাঁচ মহলীয়া
পকি দালানৰ তলে তলে থকা লুং লুঙীয়া গলি (বাট) বিলাকৰ এবাৰ এটা
গলি ভুল কৰিলে যেনেকৈ বিচৰা ঠাই উলিওৱা টান হৈ পৰে ঠিক তেনেকৈয়ে
নিজক সম্ভালি ৰাখিব নোৱাৰিলে ইয়াত এবাৰ মানুহ হেৰালে আৰু নিজকে
মানুহ হিচাবে ঘূৰাই পৰা টান হৈ পৰে। ইপিনে আকৌ বিচাৰি উলিয়াব
জানিলে জীৱনৰ সকলো উন্নতিৰ বাটো ইয়াতে আছে।”

দীঘলীয়া চিঠি খনিৰ আৰু এঠাইত লিখিছে “ভোগদৈৰ মথাউৰিৰ
কাষৰ ঠেক ঠাইকণেই মানুহৰ পৃথিৱীখন নহয়। জগতখন অতি বহল।
যিদিনা এই কথাষাৰি বুজিব পাৰিব সেইদিনা দেখিবি হুচকুৰে নেদেখিলেও
মনটোৰেই তই এই সংসাৰখন চাই লব পাৰিব।”

কলিকতাত তেওঁ শ্ৰীযুতা নলিনীবালা দেৱীৰো সান্নিধ্য লাভ কৰিছিল।
প্ৰায়ে শ্ৰীযুতা নলিনীবালা দেৱীৰ কলিকতাৰ বহালৈ গৈ সাহিত্য চৰ্চ্চা কৰিছিল।
অমূল্য বৰুৱাৰ মৃত্যুৰ বাতৰি পাই শোকত অভিভূত হৈ শ্ৰীযুতা নলিনীবালা
দেৱীয়ে কৈছিল “তেওঁৰ মৃত্যুত অকল মাক-দেউতাকে শোক পোৱা নাই।
আৰু এখনি জুকলা হিয়ায়ো তীব্ৰভাৱে আঘাত পাইছে।”

সকলোকে সহজতে আপোন কৰি লব পৰা অমূল্য বৰুৱাৰ সববৰহী
ৰভাৱে কৰি সাহিত্যিক সকলৰ অন্তৰ জয় কৰিব পাৰিছিল। শ্ৰীৰঘুনাথ

চৌধাৰীৰো অমূল্য বৰুৱা আছিল অতি মৰমৰ। শ্ৰীচৌধাৰীকো অমূল্য বৰুৱাই
তেওঁৰ ঘোৰহাটৰ ঘৰলৈ নিবলৈ এৰা নাছিল।

কলিকতাত পঢ়ি থকা সময়তে কেইবাখনো নাটিকা ৰচনা কৰি
কলিকতা অনাতাঁৰ কেন্দ্ৰৰ যোগেৰে প্ৰচাৰ কৰাৰ দিহা কৰে। তেতিয়া
গুৱাহাটী অনাতাঁৰ কেন্দ্ৰ স্থাপন হোৱা নাই। কলিকতা অনাতাঁৰ কেন্দ্ৰ যোগে
প্ৰচাৰিত নাট কেইখনি হ’ল ‘এইবাৰ বিহুত’ (১ মাৰ্চ ১৯৪৬ প্ৰচাৰিত),
‘বংপুৰত বিহু’ (১৪ জানুৱাৰী, ১৯৪৬ প্ৰচাৰিত), প্ৰায়চিত্ত, মাটিৰ মোহ,
বসন্তৰ অভিষেক (গীতি নাটিকা)। মাটিৰ মোহখনে অনা অসমীয়া শ্ৰোতাৰ
পৰা অধিক প্ৰশংসা লাভ কৰে। কলিকতা অনাতাঁৰ কেন্দ্ৰৰ পৰা ৰজনীকান্ত
বৰদলৈৰ মনোমতী আদি উপন্যাসৰ সমালোচনা প্ৰচাৰ কৰিছিল।

কলিকতাত এম-এ আৰু ল পঢ়োতে জাৰ্ণেলিজিম পঢ়াৰো তেওঁৰ
প্ৰবল ইচ্ছা দেখা যায়। তেতিয়া কলিকতা বিশ্ববিদ্যালয়ত জাৰ্ণেলিজিম
পঢ়াৰ সুবিধা নথকা বাবে পঢ়া নহল।

পোনতে কিছুদিন কলিকতাত অমূল্য বৰুৱা ছুৱাৰ মানিকতলাৰ
বাসভৱনতে একেলগে আছিল। পিচত ৰাজ্যবজাৰত থকা ২নং ৰাজা ৰাম
নাৰায়ণ ষ্ট্ৰীটৰ বিশ্ববিদ্যালয়ৰ ছাত্ৰাবাসলৈ আহিছিল। ছাত্ৰাবাসত ৫১ জন
ছাত্ৰ।

সেই সময়ত কলিকতাত নৌ বিদ্ৰোহ, আই, এন, এ, দিৱস আদিৰ
বাৰে সঘনে আন্দোলন চলিয়ে আছিল। মাজে মাজে কত ‘পক্ষই স্কুল-কলেজ
বন্ধ দিব লগা হয়। ভনীয়েক বেণুৱৈ লিখা চিঠিত লিখিছে “ছাত্ৰবিলাকে
I. N. A. দিৱস পালন কৰোতে পুলিচে গুলী চলায়। বুধবাৰে তিনিজন
মৰে ৫৮ জন মান আহত হয়। কালি বৃহস্পতিবাৰেও প্ৰায় ৪০ জন মৰে
আৰু ১৩৭ জনমান জখম হয়। কলেজ আদি কৰা দূৰৰ কথা বাটলৈ
ভলোৱাই ভয়ৰ কাৰণ হৈছে।”

আকৌ লিখিছে— “যি দৃশ্য চকুৰে দেখিলো সঁচাই আচৰিত হব
লগীয়া। মানুহৰ জীৱনৰ প্ৰতি একেবাৰে মমতা নাইকিয়া হৈ পৰিছে।
এপিনে বন্দুকৰ গুলী আৰু ইপিনে শিল ইটাৰ দলি। সমুখা সমুখী ভাৱেই

যুঁজ। আমাৰ ঘৰতে লাগি থকা বাটটোতে প্ৰায় ৫৬ টা মানে গুলী খাইছে। টিয়াৰ গেছৰ কোবত ঘৰৰ ভিতৰতে চকুত টেঁচা পানী লবলৈ তত হেৰাই গ'ল। অৱস্থা বৰ বেয়াই হৈছিল। বগা চামৰা মতে দেখে ততে মাৰপিত হৈছিল।”

অমূল্য বৰুৱা কলিকতাত থাকোঁতে এবাৰ জৱাহৰলাল নেহৰু অসমলৈ আহিছিল। যোৰহাটত ভনীয়েকহঁতে জৱাহৰলাল নেহৰুক চাবলৈ যোৱা বুলি জনালত কলিকতাৰ পৰা বৰুৱাই ভনীয়েকহঁতলৈ লিখিছে — “জৱাহৰলালক চাবলৈ গৈ ভাল কৰিলি। পিছে কোৱা কথাখিনি বুজিলি জানো। কথাখিনি বুজি সেই মতে নিজক গঢ়ি লব নোৱাৰিলে মিছাকৈ মানুহজন চাবলৈ যোৱাৰ কোনো অৰ্থ নাই।”

১৯৪৬ খৃঃ ব ১৪ আগষ্টৰ পৰা কলিকতাত সাম্প্ৰদায়িক সংঘৰ্ষৰ সূত্ৰ পাত হয়। অমূল্য বৰুৱা তেতিয়া ৰাজা বজাৰৰ ২নং ৰাজা ৰাজ নাৰায়ণ ষ্টীটৰ বিশ্ববিদ্যালয়ৰ ছাত্ৰাবাসত। ১৫ আগষ্ট বৃহস্পতিবাৰ দুই এটি মাৰ পিটৰ বাহিৰে অৱস্থা সিমান বেয়ালৈ যোৱা নাছিল। ১৫ আগষ্ট ৰাতিপুৱাতে যতীন্দ্ৰ নাথ ছৰৰা অমূল্য বৰুৱাৰ ওচৰলৈ আহিছিল। আগবৰাৰ গুণ্ডগোলৰ সময়ত অমূল্য বৰুৱা ছৰৰাৰ লগতে আছিল। এইবাৰ গুণ্ডগোলৰ অজানিত আশঙ্কাত ছৰৰাই অমূল্য বৰুৱাক মানিকতলাৰ বাস ভৱনলৈ নিবলৈ টানি ধৰিলে। ইয়াৰ ঠিক চাৰিদিন আগতে যোৰহাটৰ বালিগাওঁৰ পৰা আনন্দ ফুকন কলিকতালৈ এম-এ পঢ়িবলৈ আহি অমূল্য বৰুৱাৰ লগতে হোষ্টেলত আছিল। আনন্দ ফুকনৰ ঘৰুৱা অৱস্থা স্বচ্ছল নোহোৱা বাবে এম-এ পঢ়িবলৈ যাবলৈ সাহ কৰিব পৰা নাছিল। অমূল্য বৰুৱাই আনন্দ ফুকনকো মাতি নিয়ে।

ছৰৰাৰ আহ্বানত অমূল্য বৰুৱাই আলহিৰ অজুহাত দেখুৱালে। ছৰৰাই নেৰে “তোমাৰ আলহিকো তালৈকে লৈ বলা।” ছৰৰাই কোনো পধ্যে নেৰাত অমূল্য বৰুৱাই কথা দিলে পিচদিনা হয়ো তেওঁৰ মানিকতলাৰ ঘৰলৈ যাব। ছৰৰাই তেতিয়া ওফোন্দ পাতিলে অকলে যাব নোৱাৰে আগবঢ়াই থব লাগে। “জানিছো চাব আপোনাক আগবঢ়াই থব লাগিব” বুলি অমূল্য বৰুৱা আনন্দ ফুকন হয়ো আগবঢ়াই থবলৈ গ'ল। মানিকতলাৰ

আপাৰ চাবকুলাৰ বোডৰ দুৱৰাৰ ঘৰ পালত চিৰিৰে তেওঁ আগবাঢ়ি ওপৰলৈ উঠিব ধৰিলে। অমূল্য বৰুৱাই তেতিয়া তলৰ পৰাই কলে “এতিয়া পাৰিব নহয় চাব।” ছৰৰাৰ ইচ্ছা আছিল ঘৰলৈ নিব পাৰিলে তেওঁৰ ঘৰুৱা লগুৱা সাধন ঘোষে অমূল্য বৰুৱাক কেতিয়াও এৰি নিদিয়ৈ। অমূল্য বৰুৱায়ো ছৰৰাৰ মনোভাব বুজি তলৰ পৰাই বিদায় মাগিলে। অমূল্য বৰুৱাৰ এই কথাত অভিমানি ছৰৰাৰ অভিমানহে জাগিল; ওফোন্দ পাতি অমূল্য বৰুৱাৰ কথাৰ একো উত্তৰ নিদি উভতিও নাচাই ফো ফোৱাই ওপৰলৈ উঠি গ'ল। অমূল্য বৰুৱাই ছৰৰাৰ অভিমান বুজি পাই তলৰ পৰাই আকৌ কলে “চাব খং নকৰিব মই কাইলৈ আহিম।” কাইলৈ আক অহা নহল। সেই কাইলৈ আক কোনো দিনেই নাহিল। ছৰৰা আৰু অমূল্য বৰুৱাৰ এয়ে শেষ দেখা। অমূল্য বৰুৱা ছাত্ৰাবাসলৈ উভতিল।

১৬ আগষ্টৰ পৰা ক্ৰমে ঘটনাই জটিলৰূপ লবলৈ ধৰিলে। ৰাজা বজাৰত দুই চাৰিটা ঘটনা ঘটিল। ছাত্ৰাবাসৰ ছাত্ৰবিলাক শঙ্কিত হ'ল। প্ৰিফেক্টে ছাত্ৰসকলৰ নিৰাপত্তাৰ বাবে শ্ৰীমা প্ৰসাদ মুখাৰ্জী, তেতিয়াৰ কলিকতা বিশ্ব-বিদ্যালয়ৰ উপাচাৰ্য্য ডক্টৰ প্ৰাণনাথ বেনাৰ্জী আদিলৈ ফোন কৰিলে। লাল বজাৰৰ পুলিচলৈকো ঘটনাৰ পৰিস্থিতি বুজাই পুলিচৰ সহায় বিচাৰিলে। আন আন লৰা শঙ্কিত হলেও অমূল্য বৰুৱা নিৰ্ভীক। তেওঁ ভাবিছিল ঘটনা একো নহয়। কোনো দুৰ্ভাগ্যই যদি মাৰিব আহে তেওঁলোকক বুজাব হিন্দু মুছলমান ভাই ভাই। মিছাতে মৰা-মৰি কটা-কটি কৰি লাভ নাই। কিন্তু অমূল্য বৰুৱাৰ আদৰ্শ সপোন হৈয়ে থাকিল।

১৭ আগষ্ট শনিবাৰে ছাত্ৰসকলে গম পালে যে মুছলমান গুণ্ডাই তেওঁ-লোকৰ হোষ্টেল আক্ৰমণ কৰিব। ৰাফাত লাঠি, জোং দেগাব লৈ ঘূৰি ফুৰা কিছুমান মুছলমান মানুহ দেখিবলৈকো পালে। লৰাবোৰে দুৱাৰ খিৰিকী বন্ধ কৰি ভিতৰ সোমাই থাকিল। সিদিনা বজাৰ কৰিব নোৱাৰা বাবে সিহঁতৰ একো খোৱা বোৱাও নহল।

১৮ আগষ্ট দেওবাৰে ৰাতিপুৱা তাৰপৰা ওলাই যিকোনো উপায়ে হিন্দু বসতিপূৰ্ণ ঠাইলৈ যাবলৈ স্থিৰ কৰিলে। ইতিমধ্যে হোষ্টেলৰ সমুখত এখন পুলিচৰ লৰী দেখা পাই প্ৰিফেক্টে আগবাঢ়ি গৈ তেওঁলোকক নিৰাপদ

ঠাইলৈ লৈ যাবলৈ অনুৰোধ কৰিলে। পুলিচ অফিচাৰজন বৰ বাস্তৱ, তেওঁলোকক ৪ মিনিট সময় দিলে আৰু সেই সময়ৰ ভিতৰতে আহি লবীত উঠিবলৈ কলে। ছাত্ৰসকলে লবীলৈকে লবীখনত উঠিল। তেতিয়া আকৌ পুলিচ অফিচাৰজনে হোটেলত তলা লগাবলৈ আৰু কাৰোবাৰ কিবা দৰকাৰী বস্তু আছে যদি লৈ আহিব পাৰে বুলি কলে। তেতিয়া ৬ জন ছাত্ৰ-অমূল্য বৰুৱা, আনন্দ ফুকন, অশ্বিনী দাস, বীৰেন বিশ্বাস, অবনী সিংহ আৰু সত্যেন্দ্ৰ নাৰায়ণ ঘোষ হোটেললৈ নাহি গ'ল। তেওঁলোক উভতি অহাৰ আগে আগে পুলিচৰ গাড়ীখন গুচি গ'ল।

এনে অৱস্থাত ল'ৰা কেইটিৰ মৃত্যু আকাশী সৰগ ভাগি পৰিল। ভয়ত আকৌ গৈ হোটেলত সোমাল। কিন্তু উপায় নাই আসন্ন মৃত্যুৰ আশঙ্কাত কিবা উপায়েৰে তাৰ পৰা পলাই যাব পাৰি নেকি চেষ্টা কৰি চাবলৈ আলিবাটলৈ ওলাই আহিল। তেওঁলোকক দেখি গুপ্তা কিছুমানে একো নহয় বুলি আশ্বাস দি মাতি নি বীৰেন বিশ্বাস আৰু অশ্বিনী দাসক আক্ৰমণ কৰিলে। ল'ৰা কেইজন দৌৰি হোটেললৈ সোমাই গ'ল। দুৱাৰ ভাঙি গুপ্তাৰ দল ভিতৰ সোমাল। অবনী সিংহই সিহঁতৰ হাতত থকা সকলো টকা পইচা আততায়ীৰ হাতত দি সিহঁতৰ জীৱন ৰক্ষা কৰিবলৈ কাকুতি কৰিলে। সিহঁতে কথা দিলে এজন এজনকৈ হিন্দু বসতি পূৰ্ণ ঠাইত নি থৈ আহিব।

সিহঁতৰ কথাত বিশ্বাস কৰি প্ৰথমতে অবনী সিংহ ওলাই গ'ল। কিন্তু তেওঁক হোটেলৰ বননি দৰালৈ নিয়েই হত্যা কৰিলে। ল'ৰা কেইজনে এই কাণ্ড দেখি ভয়তে লৰি গৈ ১২ নং খোঁটালিত সোমাই থাকিল। কিন্তু দুৰ্ভাগ্যৰ দলে দুৱাৰ ভাঙি ভিতৰ সোমাল। প্ৰথমতে অমূল্য বৰুৱাক টানি উলিয়াই লৈ যায় আৰু তললৈ যোৱা চিৰিৰ ওচৰতে হত্যা কৰিলে। বাকী ল'ৰা কেইজনে তেওঁৰ বিকট চিঞৰহে শুনিলে। তাৰ বাহিৰে পিচত আৰু তেওঁৰ মৰাশটো বিচাৰি নাপালে। বাকী চাৰিজন ল'ৰাকো তৰোৱাল দেগাৰেৰে মাৰিবলৈ ধৰিলে। আনন্দ ফুকনৰো থিতাতে মৃত্যু হল। বাকী কেইজনো পৰি যোৱাত মৃত্যু হোৱা বুলি জানি হোটেলৰ বয়-বস্তু লুটি ওলাই গ'ল। অশ্বিনী দাসৰ মৃত্যু হ'ল। সত্যেন ঘোষ আৰু বীৰেন বিশ্বাস পিচত হস্পিটেলত কিছুদিন থাকি আৰোগ্য লাভ কৰিলে।

ঘটনাৰ প্ৰায় ডেৰ ঘণ্টামান পিচত হোটেল ছুপ'ৰিন্টেণ্ডেণ্ট পুলিচৰ লীখন লৈ ঘূৰি আহিল।

১৯৪৬ খৃঃৰ ১৮ আগষ্টৰ দিনা দিন দুপৰতে এনে ভাবে অসমৰ এটি উজ্জ্বল বক্তৃতা, ভবিষ্যতৰ বিৰাট সম্ভাৱনা পূৰ্ণ এজন প্ৰতিভাশালী কবিৰ জীৱন বস্তু নিৰ্ৰূপিত হ'ল। একুৰি চাৰি বছৰীয়া অমূল্য বৰুৱাৰ মৃত্যু স্বাভাৱিক মৃত্যু নহয়; মৰণে আমাৰ মাজৰ পৰা কাঢ়ি নিয়াৰ কৰুণ কাহিনী।

অমূল্য বৰুৱাক হত্যা কৰাৰ পিচত হেনো নৰ হত্যা হিচাপে ঘটনাটো লৈ তেওঁৰ সকলোবোৰ বয় বস্তুকে পুলিচৰ জিম্মাত ৰাখিলে। বয় বস্তুৰ লগতে অমূল্য বৰুৱাৰ শেষতীয়া কবিতাৰ পাণ্ডুলিপি 'অচিনা' আৰু নাটিকা কেইখনো লৈ যায়। অমূল্য বৰুৱাৰ কবিতাৰ পাণ্ডুলিপিখন উদ্ধাৰৰ অশেষ যত্ন কৰা হৈছিল যদিও কলিকতাৰ পুলিচ কৰ্তৃপক্ষই জনায় যে যেহেতু অমূল্য বৰুৱাক হত্যা কৰা হৈছে আৰু নৰহত্যা হিচাপে কেইজনমানক গ্ৰেপ্তাৰ কৰা হৈছে, বিচাৰ শেষ নোহোৱালৈকে কোনো বস্তুকে দিব পৰা নাযাব। ন্যায়াধীশ ইলিৰাম ডেকা তেতিয়া কলিকতা হাই কোৰ্টৰ এডভোকেট। তেখেতেও অমূল্য বৰুৱাৰ বয় বস্তু বিশেষকৈ পাণ্ডুলিপি কেইখন উদ্ধাৰৰ বাবে যত্ন কৰি বিফল হয়। কেবাবছৰ পিচত গোছৰ শেষ হল যদিও বয় বস্তু আৰু পোৱা নহল। ফলত অমূল্য বৰুৱাৰ জীৱনৰ শ্ৰেষ্ঠ ৰচনা যিনি কালৰ বুকুত চিৰদিনৰ বাবে জাহ গ'ল। কলিকতাৰ পুলিচ কৰ্তৃপক্ষৰ অৰহেলাৰ বাবে এজন কবিৰ জীৱনৰ শ্ৰেষ্ঠ ৰচনা সমূহ নষ্ট হ'ল। তেতিয়াৰ বঙ্গদেশৰ চৰকাৰলৈ লিখা লিখি কৰিও কোনো সুফল পোৱা নগল।

অচিনাৰ কবিতা সমূহ কবিৰ শেষতীয়া ৰচনা। তেওঁৰ বন্ধু মহলৰ পৰা জনা যায় যে অচিনাহে অমূল্য বৰুৱাৰ শ্ৰেষ্ঠ কবিতাৰ সংকলন। বিশেষকৈ শেষতীয়া ৰচনা সমাজ সচেতন কবিতা সমূহ অচিনা পাণ্ডুলিপিতে হেৰাল। সেইবোৰ কবিতা প্ৰকাশ কৰিব পৰা হলেহে অমূল্য বৰুৱাৰ প্ৰতিভাৰ সম্যক পৰিচয় প্ৰকাশ পালেহেঁতেন। এজন সম্ভাৱনাপূৰ্ণ প্ৰতিভা বান কবিৰ প্ৰতিভা এনে ভাবে লুপ্ত হ'ব লগাটো অসমীয়া সাহিত্যৰ বাবে পৰিতাপৰ কথা।

অমূল্য বকরাৰ শ্ৰেষ্ঠ কবিতাৰ পাণ্ডুলিপি অচিনাৰ স্মৃতি সূৰ'বি তেওঁৰ অন্তৰঙ্গ বন্ধু, 'অভিন্ন হৃদয়' শ্ৰীযতিনাথায়ণ শৰ্মাৰ উপদেশক্ৰমে সংকলনটিৰ নাম 'অচিনা' বখা হ'ল। অমূল্য বকরাৰ ক্ষুদীয়া আৰু কলেজীয়া জীৱনৰ হাতে ঢুকি পোৱা প্ৰায়খিনি বচনা, চিঠি পত্ৰ যুত্ৰ পিচৰে পৰা আজি কুৰি বছৰৰ ওপৰ কাল শ্ৰীশৰ্মা ডাঙৰীয়াই আটোম টোকাবিকৈ ৰক্ষা কৰাৰ বাবেই আজি স্বৰ্গীয় বকরাৰ কবিতাৰ সংকলন পোহৰলৈ আহিব পাৰিছে।

অমূল্য বকরাই কেইবাটাও চুট গল্প বচনা কৰা বুলি জনা যায়। 'আদৰ্শ আৰু আশীৰ্বাদ' নামৰ গল্পটো উদয়াচলত প্ৰকাশ পাইছিল। 'এটি ফুল' নামৰ এটি কথিকা হাতে লিখা অৱস্থাতে শ্ৰীৰঘুনাথ চৌধাৰীৰ পৰা পোৱা গৈছে। কথিকাটি শ্ৰীচৌধাৰী সম্পাদিত 'সুৰভিত' প্ৰকাশৰ বাবে লিখিছিল। পিচত যষ্ঠ বছৰ বি বকরা কলেজ আলোচনীত প্ৰকাশ হয়। ৰূপজ্যোতিৰ আগ কথা 'গগৈৰ পৰিচয়' বকরাৰ গদ্য বচনাৰ নিদৰ্শন হয়। গগৈৰ পৰিচয় অকল জীৱন টোকাই নহয় গগৈৰ কবিতাৰ সুন্দৰ আলোচনা। জগন্নাথ বকরা কলেজ আলোচনীত প্ৰকাশিত Mockery of civilisation নামৰ কবিতা পিচত Triveni নামৰ এখন ইংৰাজী আলোচনীত প্ৰকাশ হয়। অমূল্য বকরাৰ সবহভাগ বচনাই বৰ্তমান হাতে ঢুকি পোৱা অৱস্থাত নাই। বচনা ৰাজি সংগ্ৰহ কৰি প্ৰকাশৰ ব্যৱস্থা কৰা হৈছে।

অমূল্য বকরা প্ৰকৃত মানুহজনৰ পৰিচয় আৰু জীৱন দৰ্শনৰ আভাস পোৱা যায় তেওঁৰ বন্ধু বান্ধৱ আৰু আত্ম পৰিজনলৈ লিখা চিঠি সমূহত। পত্ৰ সাহিত্যৰ অমূল্য বকরা জনহে প্ৰকৃত অমূল্য বকরা। বন্ধু বান্ধৱে চিঠি পত্ৰবোৰ দি সহায় কৰিলে সেইবোৰ প্ৰকাশ কৰিবলৈ ব্যৱস্থা কৰিব পৰা যাব।

অমূল্য বকরাৰ আগ বয়সৰ সবহভাগ কবিতাই ৰোমাণ্টিক। এইচাম কবিতাত তৰুণ কবিৰ ওপৰত তেতিয়াৰ প্ৰথিত যশা ৰোমাণ্টিক কবি যতীন্দ্ৰ নাথ দুৱৰা, গগৈৰ গগৈ, দেৱকান্ত বকরা, বঙ্ককান্ত বৰকাকতি আদি প্ৰভাৱৰ কথা অস্বীকাৰ কৰিব নোৱাৰি। সাহিত্যৰ একনিষ্ঠ পূজাৰী হিচাপে আৰু ক্ষুদীয়া জীৱনত উক্ত প্ৰতিভাবান কবি সকলৰ কবিতাৰ পঠন-পাঠনে

তৰুণ কবিজনাক প্ৰভাৱান্বিত কৰাটো স্বাভাৱিক। দুই এজন ইংৰাজ কবিৰ এই এটা ইংৰাজী কবিতাৰ তৰ্জমাও এই কালছোৱাৰে বচনা। উক্ত কাব্যিক কৌলিক বৃত্তি বুলি ক'লে অমূল্য বকরাৰ প্ৰতিভা আৰু ব্যক্তিত্বৰ প্ৰতি অৱ-মাননা কৰা হ'ব। সেই সময়ত আন কবিৰ প্ৰভাৱৰ কথা অস্বীকাৰ কৰিব নোৱাৰি। পূৰ্ববৰ্তী কবিৰ প্ৰভাৱ উত্তৰ সাধকৰ ওপৰত পৰাটো অস্বাভাৱিক কথা নহয়। অমূল্য বকরাৰ ওপৰত দুই এজন ৰোমাণ্টিক কবিৰ প্ৰভাৱ নপৰা নহয়। আনকি কোনো কোনো কবিতাৰ দুই এফাকি নাইবা ছন্দ-সজ্জা আদিত দেৱকান্ত বকরা, যতীন্দ্ৰ দুৱৰা আৰু গগৈৰ গগৈৰ লগত সাদৃশ্য যেন লাগিলেও কবিতাৰ বিষয় বস্তু বা অন্তৰ্নিহিত ভাব তৰুণ কবিৰ সম্পূৰ্ণ সুকীয়া। তৰুণ কবিজনাই প্ৰথম কবি জীৱন আৰম্ভ কৰিছিল ৰোমাণ্টিক কবিতাৰ গাত ভেজা দি। হয়তো আৰু কেই দশকমান আগতে ওপোজা-হেঁতেন তেওঁক ৰোমাণ্টিক কবিসকলৰ শাৰীতে দেখিবলৈ পালোহেঁতেন।

অমূল্য বকরাৰ "ভুলৰ পূজা"ত দেৱকান্ত বকরাৰ দেৱদাসীৰ ছাঁ পৰিছে। কবিতাটিৰ ছন্দৰ অনুকৰণৰ বাহিৰে বিষয় বস্তু সম্পূৰ্ণ নিজৰ। ভুলৰ পূজাত মানুহক উপলুঙা কৰি আঙুলিয়াইছে সত্যৰ পথলৈ। কবিৰ মতে—

"অনৰ্থক মাথো এই আমি যচা মৰতৰ
প্ৰেমৰ সম্ভাৰ।"

মৰম বলিয়া কবিয়ে মৰমৰ অন্বেষণত যন্তেকৰ বাবে হ'লেও গা ঢালি দিছিল। ভালপোৱা আৰু মৰমে যেতিয়া চুমে কবিতাত কবিয়ে সেই কথাকে আওপাকে প্ৰকাশ কৰিবলৈ বিচাৰিছে। কবিৰ চঞ্চল অন্তৰে 'শিলাকুটি' কটি সপোনৰ কাককাৰ্য্য কৰা শিল্পীৰ দৰে বিচাৰে নিজক নতুন বেশেৰে ভাল পোৱা অন্তৰ এখনি স্ৰজন কৰিবলৈ।

চঞ্চল মই চিৰ গতি ময়
চিৰ চঞ্চল ভালপোৱা মোৰ।

'দৃষ্টিৰ বিননি' যেন কবিয়ে পূৰ্বতকৈ অলপ গভীৰ দৃষ্টিৰে বিশ্ব পুৰকিত কৰা সুপ্তিহীন চেতনাৰ তৃপ্তিহীন ৰহস্য উদ্ঘাটন কৰিবলৈ বিচাৰিছে।

‘ভালপোৱা’ৰ চঞ্চল কবিয়ে মান্না ফুলনিত অন্ধকাৰ জীৱনৰ স্বৰূপ বিচাৰি মোহিনী সাজৰ সৃষ্টিময়ী ভাস্কৰ্য্যৰ অৱেষণত ব্যাকুল। ‘তৃপ্তিৰ বহুতা’ কবিতা অতৃপ্ত অন্তৰখনিৰ ছায়াচিত্ৰ। জীৱনৰ অপূৰণ আশা হয়তো কোনো দিনে পূৰণ নহব। ‘তৃপ্তি ক’ত? অতৃপ্তিৰ উৰিছে বাতৰি।’

বাল বিধবাৰ বুকুৰ বেদনাই কবিতা ব্যাকুল কৰিছে। কবিয়ে সমাজৰ এই অন্যান্য নীতিৰ কথা সহিব পৰা নাই। অমূল্য বৰুৱাৰ সবহভাগ কবিতাই আত্মকেন্দ্ৰিক যদিও সাময়িক সামাজিক সমস্যাৰ প্ৰতিও কবি সজাগ। তেওঁৰ বহুতো কবিতাৰ ৰূপৰ বিভিন্নতাৰ মাজত একে ভাবৰ পুনৰোক্তি দেখিবলৈ পোৱা যায়। বেদনা বৰুৱা ছদ্ম নামত অমূল্য বৰুৱাই কিছুমান কবিতা লিখিছিল।

শ্ৰীযতিনাৰায়ণ শৰ্মাই অমূল্যৰ কবিতাৰ বিষয়ে লিখিছে “অমূল্যই এই কবিতাবিলাক প্ৰকাশৰ কাৰণে লিখা নাছিল। কিয়নো প্ৰায়বিলাক কবিতাই তাৰ প্ৰথম বয়সৰ আৰু প্ৰায় কবিতাতে ছুৱৰা, গগৈ আদিৰ প্ৰভাৱ আছে। অৱশ্যে অমূল্যৰ দুখ বেজাৰ, নিৰাশা আৰু প্ৰেমৰ ভাব কাব্যিকহে আছিল। ব্যক্তিগত জীৱনত নিবিলাকৰ সত্যতা কম আছিল। গগৈৰ ‘প্ৰলাপ’ কবিতাই অমূল্যক প্ৰথমতে আকৃষ্ট কৰে আৰু গগৈৰ সকলো কবিতাই অমূল্যৰ মুখস্থ আছিল। ছুৱৰাৰ কবিতাও সি বৰ পঢ়িছিল। সেই গতিকে কোনো কবিতা লিখিবলৈ গ’লে গগৈৰ ভাব আৰু কেতিয়াবা ভাষাও আহি পৰাটো স্বাভাৱিক কথা। সেইটো অমূল্যৰ দোষ নহয় বা সেই কবিতাবিলাকত অমূল্যৰ মৌলিকতা নাই বুলিও কব নোৱাৰি।

অকল গগৈৰ নহয়, ছুৱৰা, দেৱ বৰুৱা, বৰকাকতি আদিৰ ভাবো অমূল্যৰ কবিতাত পোৱা যায়। একোটা শাৰীও হয়তো কোনো এজনৰ লগত মিলি গৈছে। তথাপি অমূল্যৰ কবিতাৰ এটা সুকীয়া সৌন্দৰ্য্য আছে অৱশ্যে সেইটো স্বীকাৰ কৰিব লাগিব যে অসমৰ আন আন ডেকা কবিৰ। দৰেই অমূল্যকো গগৈ ছুৱৰাই যথেষ্ট প্ৰভাৱান্বিত কৰিছিল।

জীৱনত সাধাৰণতে মানুহে কল্পনা কৰি ভাল পায় আৰু যি বৰ বেছি কল্পনাপ্ৰবন সি সাধাৰণতে দুখ বেজাৰ নিৰাশাৰ কল্পনাই বেছি কৰে।

অমূল্যও প্ৰথম বয়সত বৰ কল্পনাপ্ৰবণ আছিল আৰু সেই কাৰণে তাৰ প্ৰথমৰ কবিতাবিলাকত দুখ বেজাৰ আদিৰে ভৰপূৰ। এটা কথা “ইহাতকৈ বান্ধিবলৈ সহজ।”

পৃথিবী বিয়পা দ্বিতীয় মহাসমৰৰ কালছোৱা অসমীয়া সাহিত্যৰ এক সন্তোষজনক যুগ। এয়াৰে যুৱক ধামধুমীয়া আৰু বাস্তৱত বোমাটিক কবিতাৰ বেলি অন্তৰ্গত। আনহাতে জাতীয় পাতত আধুনিক কবিতাৰ ফেঁহুজালি। মানুহৰ মনত বিয়াগ্ৰিচৰ ৭৭-আন্দোলনৰ পিচত স্বাধীনতাৰ শিকলি চিঙাৰ দুৰ্দমনীয় প্ৰচেষ্টা। তেতিয়াৰ সবহভাগ কবিৰে ৰচনাৰ মুখ্য উদ্দেশ্য স্বাধীনতা সংগ্ৰামৰ বাবে জনসাধাৰণক উদ্বুদ্ধ কৰাৰ উপৰিও এখন সমাজবাদী সমাজ প্ৰতিষ্ঠা কৰা। প্ৰগতিশীল ভাব আদৰ্শ আগত ৰাখি সবহভাগ কবি সাহিত্যিক নতুন পথৰ যাত্ৰী।

১৯৪২-৪৩ খৃঃ দ্বিতীয় মহাসমৰৰ চৌৱৈ অসমৰ জাতীয় জীৱন আৰু শিক্ষাৰ ক্ষেত্ৰত বিশৃঙ্খলতাৰ সৃষ্টি কৰিলে। সবহভাগ স্কুল কলেজেই মিলি-টাৰীৰ দখলত। স্কুল কলেজৰ অচল অৱস্থা। এই অশান্ত আৰু খেলিমেলি সমাজখনে বিশেষকৈ ডেকাসকলক বিভ্ৰান্ত কৰি তুলিলে। অমূল্য বৰুৱাই তেতিয়া এজন বন্ধুৰ লগত এখন কিতাপৰ দোকান খুলিছিল। এই কিতাপৰ দোকানখনেই অমূল্য বৰুৱাৰ প্ৰগতিশীল কবিতা ৰচনাৰ কঠিয়াভনী। সেই বিষয়ে শ্ৰীযতিনাৰায়ণ শৰ্মাই লিখিছে—

“এদিন শ্ৰীযুত মুনীন বৰকটকী আহি সেই কিতাপৰ দোকানত বহিলহি। অসমীয়া বঙলা আৰু ইংৰাজী আধুনিক সাহিত্যৰ আলোচনা হ’ল। শ্ৰীযুত বৰকটকীয়ে প্ৰথম সন্তোদ দিয়ে স্পেন্ডাৰ, অ’ডেন, এজৰা পাউণ্ড, টি এচ ইলিয়ট আদিৰ ভাবৰ বিষয়ে আৰু লগে লগে বঙ্গ সাহিত্যৰ বিষ্ণু দে, অমৰ সেন, বুদ্ধদেৱ বসু, সুধীন দত্ত আদিৰ নতুন কবিতা আৰু বঙ্গদেশৰ নতুন কবিতাৰ সম্পৰ্কে। অমূল্যই তেতিয়া ইলিয়ট, এজৰা পাউণ্ড আদিৰ কবিতা পঢ়িবলৈ ধৰে। কিতাপত থকা কবিতাৰ ভাবৰ লগত সেই সময়ৰ যোৰহাটৰ সমাজখনৰ খেলিমেলি অৱস্থা আৰু সমস্যাবিলাক মিলি গ’ল। অমূল্যই নতুন কবিতা লিখিবলৈ আৰম্ভ কৰিলে। ব্যক্তিগত দুখ

বেজাৰ পাহৰি সামাজিক দুখ বেজাবলৈ অমূল্যৰ চকু গ'ল আৰু সামাজিক সমস্যা সমাধানৰ অমূল্যই বাট বিচাৰিলে। এখন ধুনীয়া সুস্থ সবল সমাজ গঢ়ি তুলিবলৈ আৰু উন্নতিৰ বাটত আগবঢ়াই নিবলৈ অমূল্যৰ ধাউতি হ'ল। তেতিয়াই হ'ল অমূল্যৰ প্ৰগতিমূলক কবিতাৰ জন্ম।”

ইয়াৰ কিছুকাল আগেয়ে হেম বৰুৱাই “বান্দৰ” নামৰ এটি কবিতা আৱাহনত প্ৰকাশ কৰি আধুনিক কবিতাৰ পাতনি মেলিছিল। ডক্টৰ মহেশ্বৰ নেওগৰ “অন্তজা” সমসাময়িক কালছোৱাৰে বচনা। বান্দৰ নাইবা অন্তজা বোমাতিক কবিতাৰ গতানুগতিকতাৰ ব্যতিক্ৰমহে মাথোন। দুয়োটা কবিতাই আধুনিক কবিসকলক গতানুগতিকতাৰ বিৰুদ্ধে ঠিয় দিবলৈ পথ দেখুৱালে। ইয়াৰ পিচত অমূল্য বৰুৱা, আকুছ চাত্তাৰ, নৱকান্ত বৰুৱা, ত্ৰৈলোক্য ফুকন, যতিনাৰায়ণ শৰ্মা, ভৱ প্ৰসাদ ৰাজখোৱা, কেশৱ মহন্ত, পদ্ম বৰকটকী আদি বহুতেই আধুনিক কবিতা বচনাত মনপুতি লাগে। হেম বৰুৱাৰ ‘পূজা’ ‘গুৱাহাটী ১৯৪৪’ আদি সমসাময়িক কালছোৱাৰে সৃষ্টি। আধুনিক কবিতাৰ উপাসক ডেকা কবিসকলৰ ভিতৰত অমূল্য বৰুৱাৰ নিৰ্ভীকতা আৰু নিষ্ঠা সকলোৰে ওপৰত।

‘কয়লা’ অমূল্য বৰুৱাৰ প্ৰথম আধুনিক কবিতা। তেওঁৰ কবিতাৰ পৰিবৰ্তনৰ ধাৰা সম্পৰ্কে সেই সময়ত কাশী হিন্দু বিশ্ববিদ্যালয়ত পঢ়ি থকা অন্তৰঙ্গ বন্ধু শ্ৰীপদ্মধৰ বৰুৱালৈ (প্ৰথম) লিখিছে “মোৰ কবিতাৰ ধাৰাটো একেবাৰে বদলি কৰি দিছোঁ। Realismৰ সংস্পৰ্শত আহি নিজ মানুহটোক বহুতখিনি সামাজিক দৃষ্টিভঙ্গীৰে চাবলৈ ধৰিছোঁ” এই বিষয়ে তোমালৈ এখন দীঘলীয়া চিঠি ১৬ তাৰিখে লিখিলোঁ।” (১৯ আগষ্ট ১৯৪৩)

‘কয়লা’ কবিতাটো আকুছ চাত্তাৰৰ সম্পাদনাত ওলোৱা ‘কটনিয়ান’ত প্ৰকাশ হয়। ইয়াৰ পিচত তৰুণ কলেজীয়া ডেকা অমূল্য বৰুৱাই সমাজ সংস্কাৰৰ তীব্ৰ, তীক্ষ্ণ আক্ৰোশ বুকুত ৰাখি সেই কালছোৱাৰ ভিতৰতে বচনা কৰিলে ‘বেশ্যা’ ‘কুকুৰ’ ‘বিপ্লৱী’ ‘আজি আমাৰ বিহু’ ‘আন্ধাৰৰ হাঁহাকাৰ’ ‘ভাৰতীয় মুক্তি যুগ’ আদি কেইটামান কবিতা। মুক্তিমেয় কবিতাকেইটিৰ মাজতেই বৰুৱা কবিতাৰ মাজত গুই থকা মানুহজনৰ বুকুত সমাজ সচেতনতাৰ

তীব্ৰ তীক্ষ্ণ আক্ৰোশ, জাতীয় ভাৱৰ অন্তঃসলিলা হেন্দোলনি সমাজৰ শিৰ ফুটা বৰমুৰীয়া সকলৰ ভণ্ড সভ্যতাৰ ক'লা ওৰণিখন অঁতৰাই সমাজৰ চকু মুকলি কৰি দিবৰ এক আশান্ত্বনীয় চেষ্টা ফুটি উঠে।

‘বিপ্লৱী’ সংস্কাৰ কামী বিপ্লৱী মনীষাৰ প্ৰথম পদক্ষেপ। অন্ধকাৰ বৰ্ত্তমান সমাজত বাট বুলিব লগা হলেও “আমাৰ আছে ভবিষ্যতৰ সুস্থ বঙা সূৰ্য্যৰ পিনে চকু।” বৰ্ত্তমানৰ খলা-বমা সংসাৰখনত বাট বুলি জৰাজীৰ্ণ সমাজখনৰ ঠাইত সুস্থ সংসাৰ এখনৰ কামনা কৰিব লাগিব এয়েই কবিতাৰ উদ্ভি—

‘সমাজৰ বিশ্ব মানৱৰ সুগভীৰ দৃঢ় সভ্যতা
আমাৰ সংস্কৃতিৰ নৱ সাম্য মন্দিৰ।’

কবিয়ে নেদেখা সংসাৰখনৰ বুকুতো এখনি সুকীয়া সৰগৰ কামনা নকৰে “মানুহ হৈছে উৰ্বৰা পৃথিৱীৰ কৰ্মনিষ্ঠ পূজাৰী” আৰু পৰিবৰ্ত্তনশীল জগতৰ লগত খোজ মিলাব পৰা ‘যুগ পৰিস্থিতিৰ প্ৰতীক।’

১৯৪৩ খৃঃত যোৰহাটৰ বিষ্ণুৰাম হালৰ কাষত থকা ডাফ্টবিনত আমে-ৰিকান মিলিটাৰীয়ে পেলাই দিয়া কটিৰ টুকুৰা বিচাৰি মগনীয়া আৰু কুকুৰৰ যি টনা আজোৰা সেই দৃশ্যই কবিতাৰ ‘কুকুৰ’ কবিতাৰ উৎস। অনাহাৰ বুদ্ধিৰ মাছেৰেই কবিয়ে বিচাৰিছে এটি মহান প্ৰশ্নৰ সমাধান “আমি খাবলৈ জীয়াই আছো নে জীৱৰ বাবে খাইছো।” দিনৰ পোহৰত উপলুঙা কৰা কুকুৰ জাকেই “ৰাতি প্ৰভুৰ ঐশ্বৰ্য্য চন্দুকৰ বিশ্বাসী গ্ৰহণী” সমাজৰ খাবলৈ নোপোৱা বৰ্ৰৰ কুকুৰ জাকৰ সভ্যতাৰ বাস্তৱ সত্যটিকে কবিয়ে নিৰ্ভীকভাবে কুকুৰ কবিতাত দাঙি ধৰিছে।

কুকুৰৰ জীৱনৰ অনুৰূপ প্ৰতিচ্ছবি এটা দেখা পাইছে নৱকান্ত বৰুৱাই ‘প্ৰাণ গঙ্গাৰ বন্দৰৰ বালিত গুই থকা শ শ নাৰিকৰ বুকুত—

বালিৰ কনাত ক'ত নাৰিকৰ হাড়
ওপৰত উৰে ফাৰ্জিং আৰু ডলাৰৰ যত চিলা
মাটিত বগায় কুমজেলেকুৱা দৃষ্টি

পূজাৰ বং বহুইচৰ সময়ত আন এদলে ক্ষুধাৰ তাড়নাত ক্লান্ত হৈ ফুৰা প্ৰতিচ্ছবিৰে হেম বৰুৱাৰ মনীষাতো এক অন্তৰ্দ্বন্দ্বৰ সৃষ্টি কৰিছে। কবিয়ে ভাবিছে আমাৰ চোটলোকৰ দশা। বাফ্টাৰ দাতিৰ লেম্প পোষ্টটোৰ দৰে—

আমি ঘোপমৰা ব্লেক আউত নিশাৰ
হত ভগা লেম্প পোষ্ট।

জয়ন্তী যুগৰ এই চাম কবিৰ কবিতাৰ লক্ষ্য এখন সমাজবাদী সমাজ প্ৰতিষ্ঠা কৰা। শ্ৰেণী সংগ্ৰাম, সমাজ বৈষম্য কবিতাৰ প্ৰাণকেন্দ্ৰ স্বৰূপ। অকল আঙ্গীকৰ ক্ষেত্ৰতে নহয় বিষয় বস্তুৰ ক্ষেত্ৰতো বোমাণ্টিক কবিতাৰ লগত জয়ন্তী যুগৰ কবিতাৰ সাদৃশ্যতকৈ বিষাদৃশ্য হৈ বেছি। জয়ন্তী যুগৰ কবিতাক কল্পনাৰ কল্পলোকৰ পৰা সমস্যা বহুল বাস্তৱ জগতলৈ পদযাত্ৰা বুলি কলে ভুল কোৱা নহব। অৱশ্যে বোমাণ্টিক কবিতাৰ ছন্দৰ হেন্দোলনি, বিলাসী কল্পনাৰ সলনি বাস্তৱ জগতৰ কদৰ্ঘ্যতাক মুক্তক ছন্দৰ কবিতাৰ মাধ্যমেৰে গ্ৰহণ কৰাৰ অনুকূল পৰিবেশ তেতিয়াও গঢ়ি উঠা নাছিল। তথাপি অমূল্য বৰুৱাৰ কবিতা ৰাজিয়ে পাঠকৰ দৃষ্টি আকৰ্ষণ কৰিব পৰাটো কবিৰ সাৰ্থকতা।

এই সন্ধিক্ষণৰ কালচোৱাৰ অমূল্য বৰুৱাৰ সাৰ্থক ৰচনা বেষ্টা। কবিতা হিচাপে বেষ্টা আঙ্গিক আৰু কাব্যিক সৌন্দৰ্য্যৰ মাপকাঠিত শ্ৰেষ্ঠ নহব পাৰে কিন্তু কবিতাটিৰ ভিতৰত লুকাই আছে সমাজ সচেতন সংস্কাৰ কামী বিদ্ৰোহী ভাবাপন্ন তৰুণ কবিজন। কবিতাটো লিখাৰ আগতে কবিয়ে যৌন বিজ্ঞান আৰু গণিকা বৃত্তিৰ বিষয়ে খৰচি মাৰি অধ্যয়ন কৰে। তাৰ পিচত এদিন এজনী গণিকাৰ ওচৰলৈ গৈ গণিকাজনীৰ পৰা জীৱনৰ আন্দো-পান্ত সকলো কথাৰে জানি লৈ শেষত টকা ৫ টা দি ওলাই আহে। কবিয়ে গণিকাজনীৰ ওচৰলৈ গৈছিল গণিকাজনীৰ বিষয়ে জানিবলৈহে, কামনাৰ দাস হৈ নহয়। তেতিয়া কবিৰ চকুত ভাহি উঠে গণিকাৰ জীৱনৰ আৰত লুকাই থকা গুপ্ত বহু আৰু গণিকাৰ গাত ভেজা দি থকা সেই সময়ৰ তথাকথিত ভদ্ৰ সমাজখনৰ চিত্ৰ। ভোকৰ ভাতৰ বাবে সমাজৰ নিষ্পেষণত এমুঠি টকাৰ প্ৰয়োজনত নাৰী জীৱনৰ শ্ৰেষ্ঠ সম্পদকো জলাঞ্জলি দি কুৰি

শতিকাৰ যান্ত্ৰিক সভ্যতাৰ যুগত এদল নাৰীয়ে লব লগা হয় এটি ঘৃণিত বেষ্টাৰ জীৱন। বেষ্টাক কবিয়ে 'যান্ত্ৰিক যুগৰ যন্ত্ৰ প্ৰায় বিশ্ব প্ৰিয়া আখ্যা দিছে যদিও উপলুঙা কবিৰ বিচৰা নাই। কবিয়ে ভাবে তাই যেন ধনী সম্প্ৰ-দায়ৰ বিৰুদ্ধে বনুৱাৰ শ্ৰেণী সংগ্ৰামৰ এটা সংকটপূৰ্ণ 'ষ্টেটেজি'। বেষ্টাৰ বুকুৰ যাতনা বহুতেই অনুভৱ কৰিব পাৰে: কিন্তু সমাজ সচেতন কবি বৰুৱাৰ দৰে নিৰ্ভীক ভাবে মুখ ফুটাই কবলৈ কোনোৱে সাহস কৰা নাছিল। বেষ্টা নিসন্দেহে অমূল্য বৰুৱাৰ শ্ৰেষ্ঠ কবিতা। বেষ্টাৰ অনুৰূপ নাৰী জীৱনৰ বেদনাৰ কৰুণ চিত্ৰ প্ৰকাশ পাইছে বিধবা নামৰ আন এটি কবিতাত।

বেষ্টা কবিতাটো প্ৰথমতে হুই এখন আলোচনীয়ে প্ৰকাশ কৰিবলৈ সাহস নকৰিলে। কমল নাৰায়ণ দেৱ সম্পাদিত জয়ন্তীত কবিতাটো প্ৰকাশ হয়।

ভাৰতীৰ মুক্তি স্বপ্ন, আজি আমাৰ বিহু, আন্ধাৰৰ হাঁহাকাৰ আদি কবিৰ আন আন কবিতা। যিজন তৰুণ কবি সাম্প্ৰদায়িক সংঘৰ্ষৰ বলি স্বৰূপে মুছলমান গুণ্ডাৰ হাতত মৃত্যু বৰণ কৰিব লগা হল সেইজন কবিয়ে ভাৰতীৰ মুক্তি স্বপ্ন দেখিছিল হিন্দু-মুছলমান উভয়েৰে একত্ৰিত শক্তিৰ মাধ্যমেৰে—

“মোৰ তপস্যাৰ মহা সাধনাৰ ধন
যুগে যুগে তুমি হবা
বুকুৰ সন্তান
হে হিন্দু, হে মুছলমান
মুক্ত ভাৰতীৰ
কৰি উচ্চ শিৰ।”

বিহুৰ উল্লাসত আমি যেন আমাৰেই প্ৰতীক। মানুহে পাহৰি গৈছে আনন্দ আহলাদৰ মাজত জীৱন মৰণৰ অবিভ্ৰান্ত সংগ্ৰামৰ কথা। তৰুণ কবিৰ 'আজি আমাৰ বিহু' কবিতাত বিহুৰ বংবহুইচৰ সলনি মনৰ মাজত অন্তৰ্দ্বন্দ্বৰহে সৃষ্টি হৈছে।

তৰুণ হেনো গতিশীল। অমূল্য বৰুৱাৰ একুৰি চাৰি বছৰীয়া জীৱনটো গতিশীলতাৰ জলন্ত নিদৰ্শন। কিন্তু তেওঁৰ গতিশীলতাত আছিল

সমাজ সচেতনতাৰ নবীন প্ৰচেষ্টা। লিখনিৰ মাজত দেখা গৈছিল ভবিষ্যতৰ বিৰাট সম্ভাৱনা। তেওঁৰ প্ৰগতিশীল কবিতা ৰাজিৰ মাজত দেখা যায় কবিৰ বিদ্ৰোহ মূলক জীৱন দৰ্শন। তেওঁৰ বিদ্ৰোহ সমাজৰ ভণ্ডামিৰ বিৰুদ্ধে অগ্ৰায় অবিচাৰৰ বিৰুদ্ধে শোধন নিষ্পেষণৰ বিৰুদ্ধে। অমূল্য বৰুৱাৰ কবিতাৰ বিষয়ে হেম বৰুৱাই Assamese Literature ত লিখিছে—

Though not the pioneer of the progressive school of poetry, can generally be called revolutionary in the sense that a tradition had collapsed and in its place it made the discovery of new frontiers of poetry possible and achievable

এইজন প্ৰতিভাশালী তৰুণ কবিৰ জীৱন বস্তু অকালতে নিৰ্বাপিত হ'ল। প্ৰতিভা বিকাশৰ সম্ভাৱনাতেই কালে হৰি নিলে। পৰিতাপৰ বিষয় কবিৰ শেষতীয়া ৰচনা ৰাজিও বঙ্গদেশৰ চৰকাৰৰ অৱহেলাত কালৰ হাতত জাহ গল। ৰচনাখিনি উদ্ধাৰ কৰিবলৈ গৈয়ে তৰুণ কবি মৃত্যুৰ মুখত পৰিল। নহলে আন আন ছাত্ৰৰ লগত তেওঁৰো জীৱন ৰক্ষা পৰিলহেঁতেন। মৃত্যুৰ পিচতো কলিকতীয়া পুলিচৰ মালখানাৰ পৰাই পাণ্ডুলিপিবোৰ হেৰাল। তেওঁৰ গৃহতীয়া শ্ৰেষ্ঠ ৰচনা ৰাজি ইয়াৰ ভিতৰতে আছিল। অমূল্য বৰুৱাই হেনো সেইবোৰৰ 'অচিনা' নাম দি এটি সংকলন উলিওৱাৰ কথা ভাবিছিল। সেইখন অচিনাতে অমূল্য বৰুৱাৰ কবি প্ৰতিভাৰ প্ৰকৃত পৰিচয় প্ৰকাশ পালেহেঁতেন। পূৰ্ব স্মৃতি সুঁৱৰি আমি সংকলন কৰা 'অচিনা' পূৰ্বৰ অচিনাৰ শিশু সংস্কৰণহে। প্ৰকাশিত অচিনাৰ সবহভাগ কবিতাই কবিৰ আগ বয়সৰ ৰচনা।

ঘোৱা একুৰি বছৰে অমূল্য বৰুৱাৰ ৰচনা ৰাজি অ'ত ত'ত সিঁচৰিত হৈ পৰি আছিল। দুই এটি কবিতা আনৰ নামত প্ৰকাশ হোৱা কথাও জনা গৈছে। বছৰি ১৮ আগষ্টত স্বৰ্গীয় বৰুৱাৰ স্মৃতিত সৌৱৰণী সভা এখন পতাৰ বাহিৰে তেওঁৰ ৰচনা ৰাজি প্ৰকাশৰ কোনো ব্যৱস্থা হোৱা নাছিল। আক্ষেপৰ সুৰত এদিন সেইকথা আলোচনা কৰাত অমূল্য বৰুৱাৰ স্কুলীয়া দিনৰ সহপাঠী আৰু অন্তৰঙ্গ বন্ধু, সববৰহী প্ৰকাশক শ্ৰীমুনীন্দ্ৰ নাৰায়ণ দত্ত বৰুৱাই আগবাঢ়ি আহি প্ৰকাশৰ দায়িত্ব ললে। আমিও যেনে তেনে ৰূপে ১৯৬৭ খৃঃৰ ১৮ আগষ্টৰ আগেয়ে এটি সংকলন প্ৰকাশ কৰিবলৈ সংকল্প কৰিলোঁ।

অমূল্য বৰুৱাৰ প্ৰায়বোৰ ৰচনাকে আটোম টোকাৰিকৈ ৰখা শ্ৰীযতি নাৰায়ণ শৰ্মাই তেওঁৰ কন্যা শ্ৰীমতি মৃণালা শৰ্মা আৰু শ্ৰীমতী শান্তা শৰ্মাৰ সহুৱাই ৰচনাৰাজিৰ প্ৰতিলিপি কৰি দিয়ে।

গণেশ গগৈৰ মৃত্যুত অমূল্য বৰুৱাই লিখাৰ দৰে আমিও আজি কব পাৰো—অমূল্যৰ মৃত্যুত মাক দেউতাকে হেৰুৱালে বুকুৰ মৰমৰ বৰ বোপাক ভাগ্নেক ভনীয়েকে হেৰুৱালে চেনেহৰ ককাইদেউক, বন্ধু বান্ধৱে হেৰুৱালে সববৰহী ডেকা অমূল্যক, অসমীয়া সাহিত্যই হেৰুৱালে এগৰাকী উদীয়মান কবিক; কিন্তু তেওঁৰ লিখনিত থাকি গল সমাজ সচেতনতাৰ জীয়া কঁপনিটো। গগৈৰ অঞ্জলিকেই আগবঢ়াই অমৰ আত্মাৰ ওচৰত বিদায় মাগিলোঁ।

‘অহা নাই কোন ঘোৱা নাই কোন
সকলো আহিছো সকলো যাম
তুমিও আহিলা তুমিও গলাগৈ
তথাপি তোমাক ইয়াতে পাম

— X —

* ১৯৬৭ চনৰ ১৮ আগষ্টত প্ৰকাশিত “অচিনা”ৰ পৰা